

08

TORBICA

JUGOSLAVENSKE MLADOSTI.

Leto III.

V Zagrebu 7. decembra 1863.

Št. 2.

P E S M I.

Sovet Slovenkam po zimi.

Po zimi Slovenke
Kaj bote počele,
Ko bote pri peči
V stanici se grele?

Sestrice predrage
Nikar se hudujte,
Če jaz Vam svetujem,
Da pesmice kujte.

V spomladi cvetečej
B'do pesmi pričale:
Da niste po zimi
Rók križem držale!

Anica.

Spomlad i mladost.

Kak lepa vendar je spomlad!

Livade vse zelene so,
Po njih pa rožice cvetó!
Po gaji dela mil cefir
Med listki nježnimi prepír!

Oj, kako krasna je spomlad!

Mar lepši ni mladosti čas?

Ko lice žarno nam cveté
In mlada kri po žilah vré,
K' ljubezni prve mil cefir
U srcu nam rodí nemir!

Da lep je res mladosti čas!

Kak lepa vendar je spomlad!

Ko v žaru zore jutrne,
U zlatej rosi slavčik se
Umiva — ino žvrgoli,
Da dalječ v krogu vse molči!

Oj, kako krasna je spomlad!

Mar lepši ni mladosti čas?

Ko deklica nedolžna vsa
S pastirjem zalim se igra,
In ko ob zori jutrni
Nju jasni glas v nebo doni!

Da lep je res mladosti čas!

Kak lepa vendar je spomlad!

Ko po zelenji žvinčica
In vsred med njo pastirčica
V zastopnosti se pasete,
Veselo poskakujete!

Oj, kako krasna je spomlad!

Mar lepši ni mladosti čas?

Ko po celini pisani
Veselo, oh! smo vajali,
Kakor nebeški angeljci
Smo lepo se zabavljali!

Da, lep je res mladosti čas!

Kak vendar lepa je spomlad!

Drevesa in poljane vse
Sadu obilno zarodé,
Nadejo sladko nam dadó,
Da žetev prav obilna bo!

Oj, kako krasna je spomlad!

Mar lepši ni mladosti čas?

Mladenč ko strastno hrepeni
Po vedi i umetnosti;
Ko bistri umno si glavo,
Da rodu svom koristil bo!

Prekrasen je mladosti čas!

M. L. Rogacki.

Dr. Prešernu.

Oj deve zapuščenu ti Vile

So blagi čut in lire glas doneči,
Sonetov blagoglasnih vir cveteči
K tolažbi v vednej togi podarile.

In mило strune so se ti glasile,

Ko vbiral pevec si jih ti sloveči
Z mogočno roko v vednej le nesreči,
In pesmi srčne rane so hladile.

Al hladna zemlja z laj že tebe krije,
V globini spava hladne že gomile, —
Skeleče rane so se zacelile.

Mirú ti blago solnce unkraj sije,
Visoko nad oblaki duh tvoj bdije,
Navdaja krepko sine Slave mile!

Fr. Cerkljanski.

Domovini.

Srce 'z šumečega me žene mesta,
 Prijatlov, kjer se trop vesel ne vije,
 Že hladna tmina prst zeleno krije,
 Nad mano je razpeta rimska cesta!

Tam gori zvezda zvezdi je nevesta!
 Med njimi bleda luna milo sije,
 In tu razlega sladke melodije,
 Predraga filomela, tica zvesta.

Al vsa prijaznost precej se mi zbije
 Iz glave. — Cel kras več me ne raduje,
 Veselje drugo se v srce mi vljuje:

Zdaj v mislih mi je mila domovina,
 Po kateri vedno srčice žaluje,
 Ki mi ne pojde nikdar iz spomina.

T. Lipoljub.

G r o b.

(Prosto po Salis-u.)

Tihota v grobu dije,
 Okoli je groznó,
 Neznano zemljo krije,
 S prečno nam prstjó.

Glasovi slavca mili
 U grob ne pridoné;
 Čvetice na mogili
 Prijateljstva vené.

Nevesta zapuščena
 Zastonj vije roké,
 Saj prošnja še nobena
 Predrla ni zemljé.

Tihota vendar zlata
 Le tukaj je doma;
 Skoz groba temna vrata,
 Pokoj nam pripiblja.

I srce mir uživa,
 Le tam ga zadobi, —
 Kjer zemlja ga pokriva,
 Kjer nič več ne živi.

Strlinov.

Moj dom.

V dolinci prijetnej je ljubi moj dom,
 Nikoli od njega podal se ne bom.
 Pod lipo domačo naj rajši sedim,
 V domačem veselju dovoljno živim.

Le išči si sreče prijatel drugej,
 Ak' misliš jo najti na ptujem kedej;
 Marskteri je hodil že večkrat po svet'
 Nazadnje prot' domu podal se je spet.

Čvetice domače najlepše cvetó,
 In slavčki domači najlepše pojó;
 Prijatli domači so mil'ga srca,
 Ljubezen, zvestoba pri nas ste doma.

Vse dni preživeti doma le želim,
 Doma tud' umreti se nič ne bojim;
 V domačej gomili se spava sladkó:
 Saj bratci, sestrice rahljajo zemljó!

Janež Jereb.

Slavček.

Zeleni log mi tam stoji,
Človeka vidit' blizo ni,
Skaklja po vejah slavček mlad,
Pri mamki noče več ostati'.

„O mati, mati, kak lepó;
Tam zunaj vse, kak je svetló!
O naj saj malo tje zletim
Sveta se lep'ga veselím!“

„Nikar moj sin, u strahu bom!
Najbolj je varen zate dom;
Sovražnik nima tú moč,
Drugej te kmalo zasledí.“

Ne sluša slavček teh besed,
Le misli na široki svet;
Kar zmuzne tiho se na dan,
Zleti iz loga v levo stran.

Se veseli, se okrog vrtí
In z drug' mi ptič' naprej hití, —
Prijazno mu blišči nebó
Prijazno cvetke mu cvetó.

Na drevu ropar pa sedi,
Ki mu se misel ta zbudi:
Da slavčka mora prepodit' —
Al mučit' ga, al pa vmorit'.

Ta ropar so nemškutarji
In slavček smo Slovenci vsi;
Slovensko rado bi zatret'.
Slovenci, znamo se jim vpret'?

In naša draga mamica
Prebrisana je slovnica,
Ker, kdor je noče vbogati —
Pustil se bo oropati!

J. Belokranjski.

Kukavici.

Kukavica pevaj le
V pisanej natori,
Razveseli mi srcé
Kukovaje v gori;
Oj kak' veselil sem se,
Ko otrok sem slišal te!

Takrat ko si kukala,
Bili smo veseli,
Po ledini travnika
Bratje smo noreli,
Smo igrali radostno
Z ljubeznjivo sestrico.

Mati mila pa so nas
Za roké vodili,
Pred nevarnostjo vsak čas
Skrbno so svarili.
Oče preskrbeli so
Kruha nam in suknjico.

Samega zdaj vidiš me
Vedno žalovati,
Ni veselja več za me,
Proč so časi zlati! — —
Toraj tica mi budiš
Grenk spomin, če se glasiš!

Sl. J. Podgorjanski.

Lipa in hrast.

Po gori hrastje steza se
In v dolu lipice cvetó,
Mladenč pod njo pa brus vrtí
In tako govori:

„Le ojstri meč se; tvoja moč
Pregnati mora robstva noč,
Kjer zdaj razteza hrastje se,
Naj lipe zelené!“

V Bzču.

„Le ojstri meč se, meč močan,
Po tebi nam zasije dan,
Naj nova doba zablisči,
Nas novi duh krepí!“

„Le složi, dvigni se Slavjan,
Da zazori se beli dan,
Ko pred tabó se zruši dob:
Odpri se vragom grob!“

C.

Prisega.

Peti ne neham
 Dokler bo kri
 V žilah mi tekla!
 Naj se glasi
 Pesmica moja,
 Ktero zbudila
 V srcu spijočem
 Mi Bogomila!

Slavi sem rojen,
 Slave sem sin,
 Slavi bom péval,
 Dokler živim!
 Moja preljuba
 Slave je hči
 V žilah slavenska
 Teče jej kri!

Peti ne neham
 Dokler bo kri
 V žilah mi tekla!
 Naj se glasi
 Pesmica moja,
 Ktero zbudila
 V srcu spijočem
 Mi Bogomila!

Ivan T.

Napitnica.

Tri čašice nalijmo si
 Do vrha s sladkim vinom,
 Zapojmo vmes navdušeni,
 Pozdrav vsem Slave sinom!

Ko drugo čašo pijemo,
 Jo tebi očetnjava
 Na blagost vneti spraznimo,
 „Ostani srečna, zdrava!“

Ko prvo čašo pijemo,
 Vsi hočemo priseči:
 „Prijatelji ostanemo
 V nesreči kakor sreči!“

Ko tretjo čašo pijemo,
 Vsi roke si podajmo,
 Pred živim Bogom kličimo:
 „Nevdajmo se, nevdajmo!“

Gomilšak, Visečki.

Dve zvezdici.

Krasna noč je!
 Luna bleda z neba gleda,
 Sladkomilo te smehljá;
 Zvezdic sjajnih svitla čeda
 Jej prijazno šepeta.

Zvezdice si
 Ogledvala — me prašala,
 Ktera bolj dopade mi —
 „Tista ali ta?“ si djala
 In mi gledala v oči!

Mi na srce
 Naslonila si se Mila,
 Sladko mi smehljala se,
 Nježnomilo me ljubila
 Grizla si ustničice!

Zvezdici dve
 Vidim krasne, gledam jasne,
 Oj prelepi zvezdici!
 Kterih luč nikol ne vgasno:
 Tvoje drage so oči!

R . . . i.

LEPOZNANSTVO.

Pesja vdanost in zvestoba *).

(Povest.)

V prav prijaznem trgu ob Sotli, ki meji kraljevino Hrvaško i vojvodino Štirsko, živel je pred nekaj leti premožen mesar, kemu so po domače pravili Pavel. Bil je pa tudi naš Pavel dalječ v okrogu kot živinski trgovec dobro znan. Ni ga bilo sejma blizo, kjer bi ne bil on prvi kupec naj lepše i naj boljše govedi.

Srečno je živel s svojo pridno Marjeto, ki je ravno po svoje marljivosti bila velik vzrok njegovemu dobremu stanju. Dobra duša je bila ta Marjeta, prava mati vsim revnim in potrebnim; torej so jej po pravici pravili „dobra mati mesarica“.

Imel je Pavel lepęga „Silka“, velicega mesarskega psa, ki mu je pri barantiji i mesarstvu njegovem dobro služil. Silko bil je Pavlu, da ne rečem preveč, za njegovo Marjeto naj dražji pri hiši. Koderkoli je hodil, po svojih kupčijskih poslih, povsodi ga je verno i zvesto spremljeval, in Pavel sam je rado pripovedoval, kolikokrat ga je že pretečih nevaršin otel. Mislim, da rajše bi zgubil bil iskrega vranca iz hleva, nego svojega Silka.

Mnogo časa je tako preteklo. — Zapazili so nekđaj Pavlovi hlapci, da je čez noč lepi falat mesa iz mesnice zginil; in vendar ni bilo poznati nikjer, da bi bili tatovi vanjo prišli po pečenko. Tuhtali so hlapci med sabó, kako bi se bilo to zgodilo, ali zastonj, — niso mogli nič iztuhtati. Zmenili so se pa, da nobeden tega Pavlu povedal ne bo, ako prvo i zadnje ostane.

Ali drugo jutro je zopet manjkalo precej mesa i tretjo jutro zopet; in vendar še ni bilo mogoče sledú tatovega najti. Kaj je bilo početi; povedali so Pavlu, kako in kaj, i da že tri noči neznaní tat mesnico obiskuje.

„O nič se ne bojte“, zavrne jih Pavel, „ako nocojšno noč zopet pride, bode jutri gotovo v naših pestéh! Ti Šimon praviš, da si kos korenjaka — debelo se smeja — ti se bodeš čez noč v mesnici skrilit, da ga pričakaš!“

Kakor rečeno, tako storjeno. Ko so mesarjevi odvečerjali, odpravil se je Šimon urno, čeravno v srcu nejevoljen, v mesnico. Da

*) Ta povest bode prej ko ne, semtrtje komu površno ali tudi v drugej obliki znana; natisnemo jo vendar, ker je zeló mikavna in podučljiva.

bi se prav dobro skrila, ker bil je bojazljiv, menda ne veliko manj od mladega zajca, zbasal se je po lestvici na tram pod stropom, ter tiho čakal, tako, da si je komaj sopsti upal.

Dolgo ni bilo ničesar. — Že je po trgu vse v trdnem spanju ležalo, angelj miru je čez okolico razpel svoje blažene peruti. Dalječ okoli ni bilo ničesar čuti; vse se je okrepčevalo v sladkih sanjah, le Šimon je še zmirom na tramu ležeč tatù čakal; že je zdvojil o vsacem vspehu svojega čakanja. In, ko bi ga ne mikalo lepo plačilo, kega mu je Pavel obljubil, ako tata dobi, bil bi jo že davno potegnili v seno na šupo.

„Če skorej ne pride, potlej ga že ne bô“, pravi nejevoljno Šimon sam pri sebi. „Ta zlodej, menda je zvohal, da ga pričakujem. — Al tiho, kaj to tapa i šohta krog mesnice? Aha, zdaj pa le miren bodi Šimon, in krepko se nosi“, trdi si pogum naš stražar.

Za malo časa je zopet vse potihnilo. Šimon skrbno na ušesa vleče, sapa mu je že tako od samega straha zastala bila. — Zopet se čuje šohtanje, zmiraj bliže i bliže. Šimon se ozira izza trama, od katere strani bo napad začel. Kar zabliščite dve svitile luči iz vodotoka, v kterega so blato spuščali.

„Jezeron, to je sam rogati peklenšek“, zdihne rahlo Šimon; pa se drugače v vsem mirno in tiho zadrži, skoraj izhoda ti čudozgodi želež.

Pošast se čedalje večja prikazuje, dokler se nazadnje vsa iz vodotoka ne izkobaca. Bila je to res čudna pošast: dolga, vogločrnokosmata, na visocih nogah, samo kos repa, bušasta, pesjej slična glava, kratek gobec, zareče oči, — v kratkem, bila je kot sam peklenški lucifer!

Šimon je skoraj od samega strahu dušo izpustil. Srce mu je tako glasno tolklo, da se je pošast jela ozirati, kje to tako bunka? Za malo časa se zopet nekaj pomiri ter premišljuje, kaj bi začel, ker tacega gosta se ni nikakor nadjal. Tiho gleda, kaj bo pošast počela; ta pa jame vohati krog po mesnici, spne se po steni, kjer je meso viselo, začne trgati in jemati pečenko.

Zdaj je čas, — pogum velja — misli Šimon in vrže iz vrvi napravljeno zanjko pošasti na vrat. Srečno je zadel — pošast zalaja in zacvili — po glasu Šimon — domačega Silka spozna.

„Te ti nam nosiš meso iz mesnice?“ zadere jo pogumno Šimon iz trama se spravljajoč. „Ta ti bo pa že dobro slana prišla, a čakaj!“ Zdaj ga odpelje domu, skrbno ga v veži priveže, ter se spat poda.

Drugo jutro so se vsi jezili, ki so vidili tata, ki je v mesnico

hodil. Tudi Pavla je to srdilo; ker je vedil, da Silku ni treba bilo krasti, kajti je dovolj hrane dobival. Marjeta je pa hotla, da bi ga ročno od hiše odpravili. Vendar temu se je Pavel vstavljal, kemu je bil Silko še zmirom ljub. Alj Marjeta ni nehala godrnjati, dokler ni njena obveljala.

Ko necega jutra Pavlov prijatelj pride, preda mu Silka, čeravno zelo težko; alj daroval ga je, da le mir pri hiši ostane. Žalostno je gledal Silko, ko ga je prijatelj odpeljal, in vedno se je oziral nazaj, slovó jemaje. Da je bilo Pavlu težko in zelo dolgočasno po Silku, ni mi treba praviti; vendar je časoma, ker je imel vedno na kupe opravil, nanj pozabil.

Prešlo je zopet mnogo let. Bilo je jesensko jutro, ko se je Pavel odpravil na Horvaško in spodnjo Ogersko, živine kupovat. Več dni je že potoval, ko ga necega večera v jako samotnem kraju noč dohiti. Bil je primoran v gostilnici, ki je za cesto stala, prenočišča iskati, akoravno ne rad; ker jako sumljivo se mu je zdelo to jedino človeško stanovališče v tem pustem kraju in vedel je dobro, kako nevarno je v taci krajih in kako lahko hudobnim ljudem v šake priti. Ali kaj si če, pod milim nebom mu tudi ni ostati!

Poda se toraj v omenjeno gostilnico; že pred durmi mu pride krčmar, črno zaraščen možak nasproti, prijazno ga pozdravi in v izbo odvede.

Med tem, ko je krčmarica — več ljudi, razun še ene dekle, ni bilo pri hiši viditi — večerjo pripravljala, pogovarjala sta se naš Pavel in krčmar o raznih rečéh. Prašal je tudi oštir Pavla, kako je v ta kraj prišel, in kam je namenjen? „Mislim jutri na somenj v R*, pridem pa od štirskje meje“, reče Pavel. „Ravno prav, i jaz sem namenjen iti jutri v R*, peljeva se lahko skup!“ „Dobro“, odgovori Pavel mrzlo. Zdaj je prinesla krčmarica večerjo; po večerji so se še o tem in unem pogovarjali in Pavel je močno pil, hoteč si čudne misli pregnati, ki so ga v enomer vznemirovale.

Ko so se že dovolj nagovorili, želel je Pavel spat iti. Oštir ga odvede v spalnico v prvem nadstropji, ter se posloví, lahko noč, želječ mu. Nazaj pridši reče svojej ženi: „mastna bo nocój!“

Bilo je to namreč tolvajsko gnjezdo, kjer je že marsikteri potnik nesrečno smrt storil.

Ko je Pavel sam v spalnici bil, jako tesno mu je bilo pri srcu; slutil je nesrečo i nevarnost, ki mu preti. Bogu se priporoči, ter se poda v posteljo; ali, oj groza! kaj vidi? prtič je krvav — gotovo od še le ne davno storjene moritve.

Zelo prestrašen stopi nazaj. Kaj mu je zdaj storiti? Srčno in iskreno moli, ter se v varstvo božje priporoča. Vidno po nekacej čudnej moči okrepčan, — stopi zopet k postelji, napravi odejo, kod da bi kdo pod njo ležal, mesto pa, kjer bi imela glava biti, z belo ruto pokrije. Potem stopi rahlo za vrata, ter mirno svojo daljno osodo pričakati odloči.

Ravno je bilo vse potihnilo. Pavel še zmiram za vratmi čaka. Kar se začnejo rahle stopinje po stopnicah gor, in ravno proti Pavlovej spalnici, in zdaj vstopi — krčmar v enej roci brlečo svetilnico, v drugej pa ojstro sekiro drži. Vstopivši na ravnost gre proti postelji, ter mahne s sekiro po belej-ruti, ktera je mislil, da glavo krije.

V tem hipu skoči Pavel izza vrat in naglo zgrabi z eno roko hudobneža za zatilnik, z drugo pa mu izdere sekiro. Ta se močno preplaši, — pa naglo pošuti velicega psa, ki je ž njim prišel nad Pavla. Pes se s silno močjo zažene v Pavla, in zgrabi ga za žrelo; ali naglo ga zopet spusti, ter zalelivši se v krčmarja, prekucne ga na tla.

Pavel zdaj tolvaju urno roke i noge zveže, da se niti ganiti ni mogel. Zdaj še le je zamogel Pavel svojega nenadnega rešitelja, ki se je z nepopisljivim veseljem krog njegovih nog muzal, vedno z repom migaje, bolj na tanjko pogledati. In oj čuda! — Kdo je to bil? — Silko — Pavlu nekdanji zvesti Silko, ki je v istem trenutku, ko bi imel bil Pavla zadaviti, spoznal v njem svojega prvega dobrega gospodarja. Kako je Silko v pest tega hudobnega oštirja prišel, nevem; vidljivo je pa tú roka previdnosti božje ravnala.

Prvo, kar je Pavel zdaj storil, bilo je, da se je v iskrenej molitvi Bogu hvalil za čudapolno rešitel. — „Kako si vendar milostlivi Bog“, zdihtil je, „neiznajdljiv v svojih činih, kako nezapopadljiv v svojih sklepih! Tebi čast in slava vekomaj!“

Kar se je dalje zgodilo, mislim, da mi ni treba pisati, da je namreč Pavel naznanil to čudno zgodo gosposki; da je oštir svojo zasluženost kazni prejel, rado se samo razumi. Trebalo tudi ne bo, na široko in dolgo popisovati, kako zelo ljubljene in čislane je bil Silko za naprej, in v kacej časti je živel do svoje smrti pri Pavlovih!

M. L. Rogacki.

Iz popotne torbice.

Lepa navada naroda slovenskega je, ki kaže jasno o njegovem pobožnem duhu, da si, če je le količkaj premožnejši kmet, blizu hrama svojega snažno kapelico ili barem lep velik križ postavi; in če že to ni vselej, v vsacej vasi pa gotovo najdeš ili kapelico ili križ, ktera se o posebnih godih i praznicih krasno ovenčavata.

Res lepa, pobožna navada; alj to stvar bolj natanjko preiščevajočemu, močno se mi dozdeva, da se i v tem opazuje nekaka ljubav naroda našega do raztrošenosti, do nesložnosti, kajti kmetu, ki rado dá 100 do 200 st. in še več za kapelico na svojem zemljišču, gotovo se bode preveč zdelo za kakšno občnokoristno napravo n. p. za zidanje šole, kaplanije, za popravljanje kakšne cerkve darovati le kacih 30 do 50 st. Tako poznam v necej župniji blizu Celja kmeta, ki celo svoje življenje tuhta in tuhta, kako bi si sozidal cerkev in sicer na svojej zemlji, češ, da ga bode to bogoslužno delo gotovo v nebesa spravilo, med tem, ko je pri družih enacih daritvah zeló skop. — Ali predalječ sem zabredel od svojega namena.

Bil sem na potu med Ptujem in Ormužem Vasi v tej pokrajini Slovenije so kaj lepe in snažne, k temu precej velike. V Borovcah, v drugej vasi ob cesti, ki pelje iz Ptuja v Ormuž, videl sem med družimi prav zalo kapelico s slovenskim napisom: „Bodi Bogu v čast in v blagost našim dušam!“

V hipu sem se spomnil kapelice, ktero sem nedavno poprej v rogačkej župniji pri sv. Jurji pod Donačko goro vidil; segel sem v torbico po zapisnik ter prienačil napis, kterega sem si pri istej kapelici zapisal. Ha, kolika razlika! Evo vam i onaj drugi napis:

dise	Ere Go
Kapel	Tes. V.
ist age	h. Au-
baut	ton 13.
zum	de 1861.

Kaj ne, da je to izvrstno? Kako znajo naši slovenski zidarski mojstri lepo nemški napisovati! — Oh, da bi vendar — — ali:

Verba mibi desunt semper idem roganti!

M. L. Rogacki.

M o v j e *).

Dobro še se spominjam, kako so me mati vsikdar svarili, kadar sem na večer žvižgal, rekoč: da se devica Marija joka, ako kdo po noči žvižga. Akoravno se mi je to čudno zdelo, še boljše pa, da mi nije hotela kazati vzroka, in dasitudi sem jo dostikrat nagovarjal, moral sem se vendar zdržati žvižganja po noči.

Prikima mi osma velika noč, pred kojo sem že dolgo trepetal in hodil pogostoma v pratiko gledat, jeli že blizo; ker ta je bila namreč odločena, da začnem v šolo hoditi, kjer vlada neki taki „strah“, da Bog pomagaj — kakor so mi drugi pravili, — da gospod učitelj vedno po šoli semtrtje „špajncirajo“, z veliko brezovico v roci, na ramo naslonjeno, in hudo prileti po tem, koji bi se predrznil „Schulgesetz“, kjer je stalo, da se na stran pogledati nesme — prelomiti.

Necega dne, ko s sosedovim Janezom, ki je že pet let v šolo hodil in še zdej v zadnjem klopi sedel — iz šole ideva, zapitam ga, ali on vé, zakaj se po noči nesme žvižgati in ali je res, da se zato sv. devica Marija joka?

„Ej bedak!“ odgovori mi on, „ti nesmeš vsega verjeti, kar ti mati pravijo; to le malej deci matere brbrajo, ker se bojijo, da bi se jim kaj zgodilo; a pravega jim pa nečejo praviti. Ali ti, ker si že šolar, slobodno kaj več veš; jaz ti hočem tedaj stvar razložiti!“

„Ali si že čul kaj o movju?“

„Kak pa je to bes?“ zapitam ga radovedno.

„Zdaj vidim, da še malo veš o svetu, toraj pazi! Ako dete brez krsta vmrje, nemore v nebesa; ker veš, da brez krsta nihče v nebesa nepride. Ali duša tacega deteta tudi nepride v pekel, ker še nije nič grešila, nego mora čakati do sodnjega dne, ko bode sveti Peter vse vkup krstil. Tega pa nečakajo v predpeklju, kakor stari očaki, nego letajo po zraku in večkrat po noči pridejo blizo zemlje, ter žvižgajo, pa večkrat tudi javkajo. Navadno jih leti cela trupa skupaj in to toliko, da, ako se na kako drevo vsedejo, veje se lomijo pod njimi. Včasih se jih na koje slame toliko nabaše, da cela kočica škriplje. Rado priletijo blizo hiš; to pa zato, ker pomoči iščejo. Ako bi jih kdo krstil, bile bi rešene. Pravil mi je neki stari berač, da je on bil tako srečen, da jih je krstil in lepo so se mu zahvalile, ter obečale, da bodo v nebesih prosile za-nj. Kaj

*) Pisal je o tem tudi že neki gospod v slovenskem Glasniku VIII. zv., kazaje, da je slišal te pripovedke v sl. goricah. Jaz pa sem čul to na murskem polju, — dokaz, da na več krajih ima movje skovensko ljudstvo.

pa, da mora biti srečen, kdor hoče to storiti in da se nevstraši, ako med nje pride.

Ognja in žvižganja pa nikakor trpeti nemorejo in gorjé njemu, koji bi žvižgaje na nje naletel; ta nebo živ pét odnesel, ker mislijo, da jih z žvižganjem zasramuje. Da boš bolje veroval, povedal bom ti eno, ki sem jo čul od svojega dedeka:

Ko so še ded mladi bili, imeli so hlapca, ki je vsaki večer čez travnik k potoku konje napajat gonil. Neki večer jaha žvižgaje po travniku, ali — ko na sredo pride, začuje od dalječ movje, ki s strašnim vriskanjem proti njemu leti. Naenkrat se on obrne in tira živino domú, kolikor more. Ko do hlevnih vrat pridirja, bilo je že celò blizo njega in njemu le toliko časa še preostane, da s konja skoči, v hlev tira in vrata na saboj zapre. — Nastane strašen ropot in škrampanje po vratih; poleg vsega tega pa taki vriš, da je mislil, da mora oglušiti. — Že so se začele vrata ogibati in morebiti bi popustile, ako bi jih hlapec s vso močjo ne bil držal. Ker so pa vidile, da nemorejo do njega, letele so proč; on pa se je tako prestrašil, da si celo noč nije iz hleva upal. Še le drugi dan zarano prišel je v sobo in pripovedal domačim, kaj se mu je pripetilo. Od tega časa pa nikdar nije žvižgal več po noči.“

„Tega pa nemorem verovati“, pravim z glavo kimaje, „posebno, da bi človeka umorile.“

„Ti si neveren Tomaž“, reče mi Janez jezno, „tebi bi moral vse s prstom pokazati, predno veruješ. Saj sem to od tacih ljudi čul, ki več véjo in bolje svet poznajo, kot ti. Da me pa neboš tako neverno gledal, naj ti še eno povem: Neki hlapec jih je pa rad dražil, pa žvižgal, kadar jih je čul; in da ga nebi dobile, zakopal se je v seno na hlevu. — Ali enkrat pridejo v hlev, razkopajo vso seno, ter ga — najdejo. Drugi dan našli so hlapca na male kose raztrganega.“

Zdaj boš menda vendar veroval, da to nije samo babji reget in, da se nije šaliti ž njimi“, pristavi še, ko ravno do njegovega doma prideva.

Zamišljeno sem korakal domú in trdno sklenil, da ne bodem nikdar več po noči žvižgal.

A. Satt . . .

Odlomki iz mojega potovanja.

(Spisal N. Ravnikar.)

Pač, da so ugodni trenutki mladenču, ako ima priložnost, da se za nekaj časa oddalji od svojih bližnjih in ogledovati more daljni

svet, in to ni brez koristi; tú spozna značaje tujih narodov in njihove običaje in vidi marsiktere znamenitosti in dragocenosti skrbno varovane v njihovem naročju. Z novimi znanosti priroma v svojo domačijo ter svojim veselega srca pripoveduje lepoto svetá. Želel sem tudi jaz popotovati po Jugoslovanskem, in res se je spolnila moja želja, ko se v pretečnih počitnicah podam v vas k Srbom. Ne namerjam pa natanjko popisovati vse ceste, vasi ali reke; ker bi nekaj preobširno in mislim tudi č. čitatelju neugodno bilo; toraj hočem pripovedovati samo o poglavitih stvaréh.

Moja prva želja bila je tedaj, hitro ko mogoče dospeti do *Novega Sada*, o katerem sem večkrat poprej slišal, da je ognjišče književnosti in zgodovine ter čital, koliko krvavih bitk je pretrpeti moralo, boreč se hrabro za politične in narodne pravice. Po dolgem in precej mučnem potovanju dospem do reke *Donave*; vidil sem jo prvi krat v svojem življenju. Sem pa tudi občudoval njeno širino in brzo dereče valove; tú mi je ležala na enej strani *Palanka*, prijetni trg, od katerega se obično odpelje po parobrodu v *Novisad*; na drugej strani je trg *Illok*, v katerem prebiva neki rimski knez, ki poseduje neizmerno imanje. Okolica *Donave*, v kateri leži *Illok*, imenuje se *Sremska*, ki je dalječ znana in že večkrat opevana od raznih srbskih pesnikov zavoljo njenega prekrasnega položaja. Od trga *Palanka* začne se *Bačka*, ki je posebno trgovcem v spominu. *Goreči žarki solca izmučili so me* v nekoliko dnéh prav pošteno, in tako že čisto truden odločil sem, da se odpeljem na parobrodu po *Donavi* v *Novisad*. Dospem rano v jutro v znamenito mesto, ktero se razprostira po enej strani *Donave*. Na drugej strani leži *Petrovaradin*, največa zgrada v *Austrii*. Ako pomnimo strašnih bitk 1849. leta z *Ogri* in *Srbi*, ko je bilo celo mesto postreljano in razdrto od *Ogrov*, sedečih na velikanskej trdnjavi *Petrovaradinskej*, mora nas zares groza spreleteti. Mesto je čisto novo, kar plujec koj zapaziti mora, ker so vse hiše in cerkve nove, le semtrtje vidijo se razvaline kakšnih poslopij, ktere nam potrdijo gromovito streljanje na milo srbsko mesto. Da je mnogó ljudi pri tej priliki žalostno smrt storilo, ni mi treba praviti. Neki prijatelj pripovedal mi je, da je njegovo mater hotečo ogniti se nevarnosti, smrtni strel zadel. Tako tudi še mnogo družih, prepozno opazečih smrtno nevarnost. V društvu domoljubnih *Srbov* ogledal sem čitavnico, ležečo na glavnem trgu lepo okinčano z različnimi slikami in napolnjeno z vsakovrstnimi časopisi. Posebno veliko število leži srbskih časopisov na zeleno pokritej mizi. Imeli so ravno *Srbi* neko crkveno svetkovino, tedaj sem imel priložnost, da vidim

kako se v srbskej cerkvi služba Božja obhaja. Po zunanjej in notranjej obliki ima cerkva klasični zlog; klopi niso kakor pri nas v sredini cerkve, nego na strani; cerkveni jezik je slaveno-srbski. Milo bilo je gledati starega sivčeka z dolgo brado, kako je ginljivo pel, kteremu so vsi pričujoči odgovarjali „pomози Bog“. Res lepa navada, ker nobeden ne lenari v cerkvi, kar se žalibože pri nas prevečkrat opaziti mora. Po dokončanej službi božjej odšli smo v Petrovaradin. Po dolgem mostu pridemo mimo straž v mesto, ktero pa ni tako veliko kakor Novisad. Skoz Petrovaradin pride se po malem hribcu v trdnjavo. Lejte! si mislim gledajoči te zidine, nam bi bila silno potrebna taka trdnjava; nebi se morali toliko boriti proti neprenehnemu navalivanju ptujcev. — Bil sem na najvisokejšem kraju, odkodar je bil izgled v široko in dolgo. Tu vije Donava dereče svoje valove, tam se razprostira plodonosna Bačka, krasne gorice z lepimi vinogradi obetajo ti okusnega šilerca*). Novisad v svojej novej obleki ponosno gleda Petrovaradin. To so okolice, ktere popolnoma zaslužijo, da jih opevajo navdušeni srbski pesniki. Začustim Petrovaradin in Novisad s težkim srcem, ločivši se od predragih Srbov in pridem do mesta Karlovice, 4 uro hoda, ki leži na podnožju gôr. Na vse strani pozdravljajo nebrojni vinogradi nježno mesto. Posebno znamenita je cerkvice „mira“, ktera ima na 4 strani vrata, skoz ktere so vstopili na dan „Karloviškega mira“ vsi 4 vladarji, vsaki pri enih vratih prožajoči si desnico za znak postojčega mira. V tem mestu tudi je sedež srbskega patriarha, ki je zdaj spraznjen po smrti lani umrlega patriarha Rajačića, čigar slika vidi se skoro v vsakej kmečkej hiši.

Pregledal sem tedaj te znamenitosti in grem v društvu s srbskim kmetom dalje čez Zemun razgovarajoči se mnogo s bistroumnežem, in zares da je srbski kmet ponos Jugoslavije. Pripoveda ti točno celo zgodovino svojih starih očetov, našteje natanko vse letne broje, kdaj je bil ta ali uni slavni možak rojen, ali kdaj je vmrl, peva ti z veselim srcem svoje narodne pesme, razklada narodne pripovedke razlaga svoja politična načela, — v kratkem, prosti človek pojmi večidel vsako stvar semtrtje bolje, kakor kateri tacih, ki je že po visokih šolah hlače trgal.

Semtrtje nahajajo se tudi tako zvane „švabske vasi“, ali zares drugačne od srbskih, kar se socialnosti tiče. V tacih je namreč v se mrtvo, le psov je pa toliko, da je človeka potujočega zares groza. Mendá imajo ti salabolski „Švabi“ svoje pse na šavsanje

*) Obično ime po Srbskem.

zato naučene, da vsakemu plujcu hlače pomerijo, da se pred ko mogoče, pobere iz vasi. Gostoljubnosti v tacih vaséh že ni doma, kar je vse drugače pri Srbih, kateri te uljudno povabijo v svojo hišo in ti ponudijo rumenega vinca, nukajoči ti s polno čašo na zdravico. Ko odhajaš, svira ti na gosle, želeč ti „sretan put“. Na Srbskem je tedaj vse drugači kakor na Tirolskem, kjer človek še vode zastoj nedobi, kar sem sam skusil.

Tako sem veselo preživel pot, dokler ne pridem v Zemun. Dolgo predmestje imenuje se Josefstadt, po katerem imaš 1 uro hoda, da prideš v Zemun. Posebno lepo mesto ni, ali jako veliko in ima lepi položaj na bregu Donave in Save. Streljaj od Zemuna, zagledaš preslavno mesto Belgrad. Želel sem, da vidim kaj zanimljivega v Zemunu. Sprehajaje se po glavnem trgu, ogledujem krasotice Srbkinje vse v narodnej obleki. Rudeči fesi kinčajo jim glavice in okoli fesa vijejo se črni svitli lasi. Kar se druge obleke tiče, vse je bolj lahko in kratko, tako, da nobena ne pometa ulic, kakor se je ta čudna šega pri nas ugnejzdila. Lepe črne oči prijazno izpod čela kukajo, tako bi te nježne in ljubeznjive „djevojke“ kmalo mladenča očarale. — Vidim na nekej hiši napis: „Srbsko gradjansko čitališče“, okrenem tedaj v hišo, da vidim čitavnico, ktera se mi je tudi jako dopadla. Drugih važnosti, izuzemši cerkvo srbsko, nisem opazil. Zdaj sem začel misliti, kako bi v Belgrad, ker ni potnega lista? Kdo ga bo dal? Kam naj se okrenem? Pred menoj je Belgrad; na drugo stran ne morem. Ta je bila grenka! Vendar, si mislim, le na pot! Predstavim se g. Oberstleutenant-u in po njegovej in g. konsula Wašiča uljudnosti, pripeljem se kmalo čez Savo v Belgrad. Že od malih nóg, želel sem to mesto viditi, tedaj je bilo veselje nepopisljivo. Poiščem si koj Janeza Pohar-a, — bivšega bogoslovca v Gorici in res ga najdem — v turškej policiji, v malej hiši z enim nadstropjem, sicer pa stara podrtija kakor vse turske hiše. Osupnjen prijatelj v vojaškej obleki me dolgo in trdo gleda, ter čez nekaj časa me še le spozna. Pozdraviva se, da je bilo veselje. Odložim svoje stvari pri njem, ker tistih „Hôtelov“ se bolje bojim in ogibam kakor strupa. Za nekaj časa morala sva se potem s prijatlom ločiti, ker bil sem povabljen na obed k gosp. konsulu. Hitro grem tedaj v neko veliko poslopje na vsih straneh okinčano z „odlerji“. „Šentajte!“ mislil sem, „to je mogočnost!“ Pa kaj hočemo — Bil sem toraj pri obedu, ali po pravici povem, komaj sem čakal, da bi jo že odrinil, ker bilo je tako nekaj čudno „nobel“, pa še „hohtajč“. —

Po obedu se najdeva zopet z Janezom. Zdaj greva ogledovat

znamenitne stvari po mestu. Ravno nasproti turske policiji stoji, kakor stražar Belgrada, novo poslopje — vseučilišče. To je v resnici velikansko poslopje, zidano v bycantinskem slogu. Lice poslopja kinčajo 3 hodniki in nad temi z zlatimi črkami napis:

МИША АНАСТАСИЋВИЋ

СВОМ ОТЕЧЕСТЬУ.

To je sedanji mecenat srbski, najbogateji, ki ima blizo 22 milijonov premoženja; en milijon podaril je vseučilišču. Ta slavni mož prebiva neki v Bosniji, nezna ne čitati ne pisati, pa si je vendar neumrlo slavo pridobil.

Potem greva zopet naprej po mestu in dospeva do „Stambol Capie*)“, ki je največa med vsimi drugimi, in je ločila še predlanjsko leto Turke od Srbov. Tudi turska straža bila je tukaj ali zdaj se je vse spremenilo, ker je celo mesto srbsko postalo. Pri teh vratih stopiš še le v pravo mesto; tu so namreč vse druge znamenitosti: rezidencija kneza Mihaela Obrenovića, ministarstvo, oba v krasnem byzantinskem slogu, hiše za poslanike, ki spadajo tudi med naj večja poslopja v Belgradu. Ostale hiše so majhine, semtrtje tudi podrtije. Posebno zapuščene so turske hiše, ktere nimajo zdaj nobenega posestnika; vse je prazno, samo kakšen revež semtrtje gospodari v takšnej podrtiji po dovoljenju policijske vlasti. Šla sva še skroz „Varoš Capia“, ktera je skoro vsa porušena od predlanjske bitke. Potem prideva do „Save Capia“, kjer so se dijaci junačko borili in kterih je mnogo poginilo. — Ker sva že precej ogledala po mestu, želel sem še trdnjavo viditi, ali morala sva poprej prositi za dovoljenje, ktero sva res kmalo dosegla. Pri srbskej straži zahtevali so naš dovoljni list in tako sva šla brez vsake nevarnosti na trdnjavo. Na strani mesta ležeča trdnjava, neizrečeno je jaka ali na drugej strani pri Donavi ni posebno v trdem stanju; zato bi se od te strani trdnjava veliko laglje vzela kakor od prve. Cela trdnjava razdeli se v gornjo in dolnjo. V gornjej je velika „vojaščina“, v ktero prideva z družimi Srbi. Ko noter stopimo, nas Turci prav prijazno pozdravijo ter nam dadó mesto da bi se vsedli in res, prav po turško zvili smo svoje noge, akoravno bilo je malo nerodno. Okoli nas vsedejo se Turci. Govorili nismo veliko, ker le eden naših pajdašev razumil je turški. Naredili so nam mnogo „cigaretelnov“ in poslužili so nas s črno kavo, kar je pri njih že stara navada. Ko smo se napušili pravega turskega duhana in nasrkali črne kave, poslovili smo se od Turkov, kteri so nas z nekim posebnim znamenjem, z rokó ustnice pritaknivši priměč, odpustili.

*) Capia so po naše vrata.

Paša ima svojo residencio tudi v gornjej trdnjavi. Hiša zidana na dva nastropja nima nobenega kinča. Straže vidiš na vseh straneh; na velikih vrhovih straži kakšen zamurec ali črnc, ker sám on more pretrpeti po letu goreče žarke solnca. Iz trdnjave je krasen pogled na Fruško goro, katero so narodni srbski pesniki že večkrat v svojih poeziah slavili. Tu vidiš na levi strani celo mesto, katero se jako dalje razprostira. Pred teboj zleva se Sava v Donavo, ter kaj nježno teče pod imenom Savica še po Gorenskem in tako se vije po vsem Jugoslovanskem ter milo jemlje slovó pri slavnem Belgradu od sinov Slave.

(Konec prihodnjič.)

Drvena sablja.

Ko je cesar Jožef po svojih deželah popotoval, prehitil ga nekoga večera tema, da nemore dalje. Stopi tedaj v bližnjo krčmo, da večerja in prenoči. Čez prag izbe stopivši, zagleda živahno drhal pivcev, ki mu kličejo: „Le sem, imamo ga, pa bi ga še radi.“ To se vé, da je bil preoblečen, zatorej si ne da dvakrat reči, timveč ker so bili pivci vojaki. Vsede se k njim, ter ga spravljajo pod kožo, da je bilo kaj. Polagano pa zgine zdaj eden zdaj drugi in na zadnje sta ostala sam cesar pa neki vojak. Še tega bi cesar rad spravil. Ali vojak že močno vinjen odgovori: Srkat ga morava; akoravno denara nimava, bom pa sabljo zastavil, saj imam tako leseno sabljo, ki mi v dnarnej stiski dostikrat pomaga, katero v nožnico vtaknem mesto železne. Rečeno storjeno. Izlivata ga še precej čaša in nazadnje se vendar pobere tudi ta vojak, kaj pa, da brez sablje. Drugo jutro po krepivnem spanji bi imel cesar odriniti, pa poprej hoče plačati vojaku vince, ki sta ga sinoči popila. Imeli so hudodelnika v tistem kraju, ki je bil k smrti obsojen, da mu bodejo glavo odsekali. Peljejo ga v morišče; ž njim pa veliko vojakov, med kterimi je tudi uni bil z drveno sabljo.

Cesar prijezdi na vrancu v cesarskeji opravi in v večej časti, kot sinoči, ko je bil preoblečen. Poglavar mora odločiti, kdo bode glavo sekal. Cesar pokliče tistega vojnika s kterim je sinoč pil, dobro vedoč, da ima drveno sabljo. „Joj kako bom glavo sekal?“ zakriči prestrašeni vojak. Švigajo mu misli po glavi, kako bi jo zvil. Skuha jo, ter zakriči, sabljo držeč: Ako si nedolžen, naj bo moja sablja drvena. V tem hipu jo zasuče in — bila je drvena. Zdaj pokliče cesar vojaka k sebi, pove mu sinočno ravnanje in zvitez buči častništvo podeli, hudodelnika pa oprosti smrti.

J. Z. v Š. R.

NARODNO BLAGO.

Kralj Matjaž v turškej vozi.

(Goriška.)

Oj kralj Matjaž, oj kralj Matjaž!
Prelépi kraljič ogrski.
Trikrat s Turkom na vojski biù,
V četrto je le vlovljen biù,
V ta tèmni turèn vržen biù.

Še pride Turka kralja hči,
Naj mlajši hči Margetica.
Ga v okenci zagledala,
Se v njega je zagledala.
Tak reče mu Margetica:
„O kaj ti pravim kralj Matjaž,
Prelépi kraljič ogrski!
Še danes živ boš ti ostou,
Ti jutre Turk bo glavo vzou.
O kaj ti pravim kralj Matjaž,
Prelépi kraljič ogrski!
Kaj boš ti meni lona daù,
Jez ti bom turn odpírala
Te 'z tèmne ječe réšila.“

Tako ji reče kralj Matjaž:
„Jez ti bom daù srebra, zlata,
Če boš mi turn odpírala.“

Tak ona mu odgovori:
„Srebra, zlata mi tréba ni,
Saj ga imam več po smetéh,
Ko ti imaš ga po gradéh.“

Še to ji reče kralj Matjaž:
„Oj Turka kralja mlajši hči,
Naj mlajši hči Margetica,
Kaj boš pa lona prašala,
Če turn mi boš odpírala?“

„O kaj ti pravim kralj Matjaž,
Prelépi kraljič ogrski!
Jez druž'ga ne bom prašala,
Ko tebe lépi kralj Matjaž.“

„O kaj ti dém Margetica,
Le ta ne bo, ne more bit',
Le ta ne more se zgodit',

Doma imam svojo ženκό,
Tri mlade sinke imam ž njó,
Mi turèn boš odpírala,
Med njimi se boš zbérala.“

Marget'ca šla je v bélo klét,
Vtočila vinca trojnega,
Ž njim Turke je napijala;
Tako jeh je napijala,
De so trdo zaspavali,
Na črno zemljo padali. —
Še ključe je pobérala,
Matjažu turn odpírala.

Marget'ca vzela konjčku pet,
Na tri je déla dost blaga,
Dosti zlata, dosti srebra.
Na druga dva se vsedeta,
Prehitro se zasukata,
'z Turčije ven zadirjata.

Še kam predeleč dirjata,
Do 'n'ga kovača mladega:
„Le gore, gore, mlad kovač!
Prekovi mojih konjčku pet,
In služi toj prelépi lon,
Prelépi lon, sto zlatih kron.
Obrni krempeže naprej,
De bojo Turki mislili,
V Turčijo notrka so šli.“ —
Matjaž z levico lon dajaù,
Z desnico glavo proč mu djaù.

Še kam predeleč dirjata
Do 'nega brivca mladega:
„Oj gore vstani brivec mlad,
Obrí kraljiča mojega,
Matjaža kralja lépega,
In služi toj prelépi lon,
Prelépi lon sto zlatih kron.“ —
Matjaž z levico lon dajaù,
Z desnico glavo proč mu djaù.

Še kam predeleč jezditá,
Do Donave prjezdita.
Še kralj Matjaž tak govori:
„Kako bo zdaj Margetica,
Kod bova črez posavala,
Kod Donavo prplavala?“ —

Marget'ca vzeme prsten zlat,
Na sréd vodé ga zapodi,
In koj se voda razdeli.
Sta srečno črez posavala,
Sta Donavo prplavala.

Tam so pastirje (sic) pasili,
Pri čredah so se igrali.
Še reče jim Margetica:
„Kaj pravim vam, pastirje vi,
Ko Turki pridejo za nam'
Vas bojo prašali: „Kakó
Prplavala sta Donavo?“
Povejte jim, pastirje vi:
„Za vrat sta kamnje vezala,
Sta Donavo prplavala.“

Za njima Turki pridejo,
— Ko trave 'n listja jeh je b'lo —
Pastirje vprašajo: „Kako
Prplavala sta Donavo?“

Pastirje jim odgovoré:
„Za vrat sta kamnje vezala,
Sta Donavo prplavala.“

Za vrat si kamnje vezali,
Se v Donavi potopili.

Še kam predeleč jašeta,
Do doru mi prjašeta,
Do doru kralja samega
Matjaža kralja lépega.
Njega gospa v okni stoji,
In kliče k sebi tri sini:
„Sinovi moji, lejte sam,
Sotenko oče pelje dam.“

Še kralj Matjaž tak govori:
„Sotenka moja ona ni,
Mi Bog jo daū za angelja,
Mi turen je odpirala,
Iz ječe me je réšila.“

Matjaža so sprejemali,
Marget'čo nič obrajtali.
In ona zjoče se hudó:
„Kakó bo z mano, oh kakó,
Naprej ne vé m, nazaj ne smém.“

Al kralj Matjaž tak govori:
„Le sám, le sám Matjažič mlad!
Prpeljaū sém Margetico,
Turškega kralja mlajši hčer.
Vzemi jo za nevestico,
Je turen mi odpirala,
Iz ječe me je réšila.“

Matjažič vzeū Margetico,
Za ljubo si nevéstico.

Zapisal M. Trnovec.

Zvit mladenč.

Živelo je v necem samotnem kraju troje bratov. Pomanjkanje so trpeli tako, da so se morali podati po svetu s trebuhom za kruhom. Potovali so že več let, ali povsod bili so nesrečni; na nobenem kraju ni jim sreča sijala. Vidši, da tudi s potovanjem nič ne opravijo, podajo se zopet domú. Trpeti so še mnogo morali, ker bili so že dalječ od svojega kraja zabredli; poleg vsega tega bili so pa tudi že nenavadno raztrgani in scefrani. Ko so se približali svojemu kraju, pripeti se jim nekega dne zeló čudna stvar. Vstane namreč huda nevihta. Dež je neizrečeno lil in naši bratje niso vedili, naprej ne nazaj. Hiše ni bilo blizo, kamor bi vtekli pred hudo

uro. Obstojijo reveži na mestu, in premišlujejo, kaj je vendar početi? Čez nekaj časa pokrije gosta tema zemljo. Zdaj jih je začelo še le prav skrbeti, da mraza in glada ne poginejo. Zagledali so v daljini komaj od 500 korakov blede ognjeno svetlost. Razveselijo se vsi, misleč, da so blizo pastirjev, ki jim bodejo gotovo ognja dali, da si mrzle ude ogrejejo. Tegadelj pošljejo starejega brata tje, naj jim ognja prinese. Brat vboga in gre brez da bi besedico znil. Pa kako se prestraši, ko pride na omenjeni kraj! Namesto pastirja, kakor si je mislil, najde pri ognju sedečega peklenščka z rodečo kapico na glavi. Ves se prestraši, zagledavši čudnega posestnika; vendar se ohrabri, ter ga ponižno prosi, naj mu dá ognja. Peklenšček se prav čudno v pest zasmaja, ter mu reče: „Dam ti ognja, ako mi poveš take reči, ki se niso še nikoli zgodile, in tudi nikoli se zgoditi ne morejo; ako mi pa kaj takega povedati ne moreš, bom pa tebe ognju dal.“ Preplašen začne zdaj naš mladenč premišljevati, kaj bi mu rekel? Ko se pa nič ne spomni, odkritosrčno mu pove, ter ponižno ga jame prositi, da bi zdravega nazaj pustil, od koder je prišel. Kot blisk popade razkačeni peklenšček mladenča, ter ga v ogenj zažene.

Dolgo časa sta una dva starejega brata željno pričakovala, da bi jima ognja prinesel. Ko sta pa vidila, da brata vendar še nazaj ni, odpravi se drugi brat po ogenj; pa tudi njemu se je ravno taka zgodila, kakor prvemu. Čez nekoliko časa poda se tretji, naj mlajši brat, da vidi, kaj se je unima dvema pripetilo? Ko je pa tudi on prišel na kraj, kjer je mislil ognja in svoja brata dobiti, zagledal je tudi on, kar sta popred njegova brata vidila; tode neprestraši se dosti, ampak stopi naravnost pred gosta pokritega z rodečo kapico in zahteva od njega svoja brata. Peklenšček, misleči, da bo tudi ta njegov plen, naloži mu, ako hoče sebe in svoja brata rešiti, mora ravno tisto zastavico povedati, ki jo je dal prvemu in drugemu bratu. Bil je pa mlajši brat bolj bistre glave, kakor si je peklenšček mislil. Zamisli se nekoliko, potem pa reče: „Šel sem enkrat v nebesa; in tam sem jedel in pil, kar je in pije sám Bog in angeljci. Bal sem se pa, da ne bi kdo opazil, da sem grešnik, tegadelj sem se po vrvi nazaj na zemljo spuščati začel; ali zmanjkalo mi je vrvi, in nisem mogel dalje. Začel sem na vso moč vpiti in klicati na pomoč, pa — vse zastonj; ni bilo žive duše, ki bi mi iz te stiske pomagala. Kaj mi je početi? mislim, nobenega ni! Naj bolje je, menim, da si sam pomagam. Grem domu, da si prinesem kos vrvi in jo zvežem z uno, da bo daljša. Zdaj me pa še druga nevolja na potu sreča. Pred hišo padel sem v grozno veliko blato,

Nisem mogel iz njega. Moral sem iti po lopato, da se izrujem iz blata. Ko sem se že skoro popolnoma odkopal, zlomi mi se lopata. No, saj mi več ne rabiš, si mislim, in vržem, kar je na nji železnega bilo v grm; iz držala si pa piščalko napravim, s katero sem piskal in veselil se, ker so mi ravno očeta h krstu nesli.“ „Prav dobro si jo zadel“, reče peklenšček, „še jaz neznam take, dasiravno sem vrag. Ker si jo pa tako dobro povedal, dam ti precej tvoja brata in ognja, vrh tega vam bom dal tudi denara, da boste domu potovali in potem laže živeli.“ Kar je peklenšček obljubil, tudi je spolnil. Prinese mlajšemu bratu dva kosčka pečenega mesa v malej skledici, pomaže jih z čudno mastjo in — postala sta njegova brata zdrava in ravno taka, kakoršna sta popred bila. Samo nič nista znala na bratovo vprašanje povedati, kako je v peklju, ker tista mast jima je jezik začarala, da sta vse pozabila.

Spisal A. Benigar.

Kresivna priprava.

(Spisal J. Langerholz.)

Necega vročega poletnega dne gre po velikej cesti vojak, obložen na hrbtu s torbo in na strani s svitlo sabljico. Maha v domačijo. Na potu ga sreča ostudna babura, ter ga pozdravi z „dober večer“. „Kako imaš lepo sabljo in kako velika ti je torba“, nastavi še dalje. „Moreš pa tudi imeti toliko denara, kolikor si ga poželiš.“ Babura pokaže s prstom na neko drevo, rekoč: „Ali vidiš votlo drevo, splezi vanj. Privezala te bom pa na vrv, da te bom lahko nazaj potegnila, če boš klical. Denara si nažeri, kolikor le moreš, zakaj vedi, da, ko boš k dnu prišel, stal boš v toku; tam je popolnoma svitlo, ker gorí 100 svetilnic. Vidil boš troje vrata, ki jih smeš odpreti; v vsacih tiči ključ. Ako greš v prvo shranbo, zagledal boš v sredi izbe omaro, in na omari psa, ki ima oči, kakor čajne skledice. Nikar se ne vstraši! Dala ti bom svoj modrocveten prepas seboj, ktereга razgrni in nanj psa poleži. Potem se pa z denari osuj. Če imaš pa raje srebro, pojdi v drugo shranbo. Tam sedí pes z očmi kakor mlinske kolesa. Ne boj se, ampak stori kakor sem popred rekla. Če pa hočeš zlata, tudi ga lahko dobiš. Pojdi v tretjo shranbo, in stori ravno tako.“ „Ta bi ne bila slaba“, pravi vojak, „kaj bom pa tebi dal starka, saj vem, da boš hotla tudi kaj imeti?“ „Ne vinarja nečem“, pravi babura, „prinesi mi samo staro kresivno pripravo, ktero je tam pozabila moja stara mati, ko je bila zadnjič notri.“ „No, če je pa taka“, pravi vojak, „mi pa le urno naveži vrv okoli života.“ Baba vse to stori.

Vojak vboga baburo, ter gre in pride, kakor mu je pripovedovala.

Odre prve vrata. Ko vojak psa zagleda, prime ga, ter ga dene na opasnik in si nabere toliko denara, kolikor je le mogel spraviti. Ko zopet skrinjo zapre, gre v drugo izbo. Tete šmentaj! tukaj je sedel pes, ki je imel oči kot mlinske kolesa. „Le nikar me tako grdo ne glej,“ pravi vojak, „te bodo še oči bolele.“ In zopet je djal psa na opasnik. Ko tu zagleda toliko srebrnega denara, vrže vse svoje bakrene vinare od sebe, ter si napolni žepe in telečak (Tornister) s srebrom. Zdaj stopi v tretjo izbo. Tukaj zagleda zopet strašnega psa.

„Dober večer!“ pravi mu vojak in si kapico popravi. En čas ga gleda in potem ga postavi na tla, in odpre skrinjo. Bog in svet križ božji! koliko je ležalo tukej zlata! To je bil zaklad! Vrže vso srebro od sebe in osuje se z zlatom. Psa dene na skrinjico, zalobutne vrata in zakriči v drevo: „Potegni me kviško, ti starka!“ „Ali imaš kresivno pripravo?“ vpraša ga ta. „Lejte!“ pravi vojak, „to sem pa pozabil.“ Gre nazaj in tudi kresivno pripravo kmalo dobi. Stara mamka ga izvleče in on stoji na cesti poln denara.

„Kaj boš pa počela s kresivno pripravo?“ vpraša jo vojak. Nič te ne briga!“ pravi coprnica, ti si dobil svoje, daj tedaj meni moje.“ „Kaj še!“ pravi vojak, „pri tej priči mi povej, čemu ti bo, če ne, ti s sabljo glavo prekoljem.“ „Ne povem,“ odgovori mu ona. Zdaj zgrabi vojak svojo sabljo in ji prekolje glavo. Zaveže svoj denar v njeni opasnik, vrže ga čez ramo in gre naravnost v mesto. Ostane v najlepši gostivnici, v kateri zahteva najlepšo izbo in najboljše jedila. Strežniku, ki mu je čevlje snažil, zdelo se je sicer, da so to za tacega gospoda pregrdi čevlji. Prihodnjega dne dobi vso novo obleko. Zdaj je bil imeniten gospod in pripovedovali so mu o znamenitostih mesta, o kralju in kako lepa kraljičina je njegova hči.

„Kje bi jo mogel viditi?“ popraša vojak.

„Ta se ne more viditi,“ so vsi djali, „ker stanuje v velikem bakrenem gradu. Samo kralj sme k njej iti, ker jej je prerokovano, da se ima omožiti s prostim vojakom, in tega kralj neče.“

Vojak je pa le svoje mislil.

Med tem je veselo živel, hodil je v gledišče, vozil se je v grajski vrt in vbogim je pomagal. Da je vbogajme dajal, ni čudo, zakaj vedil je iz izkustva, kako slabo se človeku godí, če nima vinara v žepu. Ker je pa vsak dan izdajal denar, in ni nikdar nič potegnil, ostaneta mu zadnjič še samo dva vinara; zatoraj je moral lepo stanovališče, kjer je bival zopet zapustiti in naseliti se

v malo sobico pod streho. Moral si je čevlje sam snažiti in šivati; nihče njegovih prijatlov ni prišel več k njemu, bilo je do njega preveč stopnic.

Nekega večera ni imel svečave. Domisli se, da v žepu leži še mali konček sveče. Vzame tedaj kresivno pripravo in kreše, pa kakor enkrat kresne, pokažejo se iskre in vrata se odprejo. Pred njim stoji pes z velicimi očmi, ter vpraša: „Gospod, kaj želite?“ „Hentajte vendar,“ misli vojak, „to je pa dobro. Pripravi mi denara!“ reče psu. Pes zgine in koj se vrne s težko mošnjo med zobmi. Zdaj je še le spoznal vojak, kako kresivno pripravo on ima; ako je kresnil enkrat, prišel je pes z bakrenim denarem, ako je kresnil dvakrat, prišel je tisti, ki je imel srebrni denar, in ako je kresnil trikrat, prišel je tisti z zlatom.

Koj si spet lepo stanovanje vzame, lepo se obleče in dosti prijatlov pribavi.

Necega dne premišluje: „To je vendar čudno, da se lepa kraljičina ne more viditi. Pravijo, kako je lepa; pa kaj jej pomaga vsa njena lepota, ker zmiraj le v bakrenem gradu sedi. Kje je moja kresivna priprava?“ Kresne z jeklom ob kamen, in pri tej priči prileti pes z očmi kot čaše za čaj. „Res, da je že noč,“ reče vojak, „pa vendar bi rado lepo kraljičino vidil, če je mogoče.“ Pes odleti in preden se vojak dobro oddahne, bila je kraljičina na pasjem hrbtu že pred njim. Spala je in bila je kaj lepa. Vojak si ni mogel kaj, ter jo — poljubi. Zdaj je dirjal pes z lepo kraljičino zopet nazaj. Drugo jutro, ko sta kralj in kraljica pri kavi sedela, jima je hčerka pripovedavala, da je sanjala o nekem psu in o nekem vojaku. Rekla je, da je psa jezdila, in da jo je vojak poljubil.

„To je lepa reč!“ pravi kraljica. Vsi so se bali, da se ne bi prerokovanje spolnilo. Prihodnjo noč je morala že priletna dvorska gospa pri kraljičinej postelji buditi, češ, da bi vidila, je li kraljičina res sanja, ali kaj? (Konec prihodnjič.)

DROBTINE.

Razna zrnčica.

G. Franc Cegnar v Trstu prestavil je nemškega „Wallenstein-ovega tabora“ (Wallensteins Lager). Gotovo bode tudi to delce izvrstno, kakor sploh vsako, ktero pride iz g. Cegnarevih rók. Bog daj srečo!

Višje realke prvi razred v Ljubljani odprl se je slovesno 3. novembra letošnjega leta. Čez 3 leta torej, ako nam Bog dá, imeli bomo Slovenci tudi v belej Ljubljani višjo realko, kar bode slovenskim roditeljem in učencem k jako velikej koristi. Želimo jej domoljubne učitelje, vnete za narodno reč, da vedó krniti mladino po pravej poti do višje naobraženosti in potrebne omike, — za vse drugo bodejo menda že Ljubljančani skrbeli!

V Rakovcu v Granici (pri Karlovcu) začela se je tudi letos višja realka. Svet napreduje!

Na zagrebskej višjej realki odprl se je novi zavod dveletnega tečaja za tiste, ki se želé posvetiti učiteljskemu stanu na realkah, spojenih z glavnimi šolami. Jemljó se mladenči hvalevrednega obnašanja, zdravega telesa, ki dokažejo, da so osem latinskih ali šest realnih razredov z dobrim vspehom zvršili. Dalje sprejémlejo se v ta zavod tudi dovršeni učiteljski pripravniki, ali — nota bene — samo taki, ki so potrjeni za učitelje glavnih šól. — Letos je v tem zavodu vrlo malo slušateljev; toda prihodnje leto jih bode zanesljivo več pozdravilo to učilišče.

„**Zvezda**“, zabavno-podučni časopis hrvaški, ki ga je vredoval slavni g. I. Sundečić v Zadru, nehala je izhajati meseca novembra zavoljno pomanjkanja potrebne materialne podpore. Ako pomislimo, da je „Zvezda“ bila najbolji hrvaški beletristični list, ter da je prav po bratovski ljubila sosedne svoje narode in koj v začetku pokazala jasni svit, ki bi bil gotovo čedalje s prijaznejimi in gorkejšimi žarki ogreval svojo domovino, moramo pač žalostni reči, da se je s Sundečićevo „Zvezdo“ zares vtrnila jasna zvezda na jugoslovanskem podnebji, ktere zeló pogrešamo.

„**Pravniku**“, vredovanemu po g. Derenčinu na Reki, odklenkalo je tudi letos za zmíraj. Ta list bil je edini, da je v domačem jeziku razlagal kazenske postave; bil je torej nalašč za pravnike, kar že naslov kaže — in vendar tudi njemu je nemila osoda ukazala, da mora zapustiti beli dan, ker ni dovolj imel denarne podpore. To je žalostna novica, kakoršnih si ne želimo čuti, ker dokler se kaj tacega čuje, na slabih smo še nogah.

Z Reke čujemo glasove, da so hude preiskave zastran zadnjega lanjskega šolskega leta, ko so se dijaci vpirali iti v dvorano, v kterej ni bilo Strossmajereve podobe. Nekatere celó zavoljo tega ni prejelo ondotno gimnazialno vodstvo več v šole, ker le sumnja, da so bili krivi tiste homatije; drugi so pa tudi zato že marsikaj neugodnega pretrpeli. — Pa res so ojstri sodniki celó malih slovanskih ekscesov!!

Na kranjskej gimnaziji se je, kakor „Novice“ pišejo, število učencev letos zmanjšalo za 4. V vsih štirih razredih je 154 dijakov.

Književnik. Pod tem naslovom izhajal bode prihodnje leto v Zagrebu časopis trojnega obsežka: povestniškega, jezikoslovnega in prirodopisnega, toraj bodejo tudi trije vredniki in sicer za povestniška dela č. g. dr. Franc Rački, za jezikoslovna g. gimnazialni profesor Ignacij Jagić in za prirodopisna č. g. Josip Torbar, vodja in profesor na realki. Izhajal bode tako, da konci prihodnjega leta bodejo naročniki 35 pol podučnih stvari imeli. Naročnina za celo leto znaša 4 st. Prav in lepo bi bilo, ako bi se tudi zmožnejša mladina naročevala na to učeno podvzetje, katero bi jej gotovo zelo koristilo.

V Cetinju pozivlja g. C. Petranović na naročbo „Moralnih misli“ od Miklavža Tomazeja, ki bodejo posrbljene na 14. polah kmalo na svetlo prišle. Naročnina (80 novč.) naj se pošilja na vredništvo „Danice“ v Novi sad (Neusatz).

V Požegi se tiska roman z naslovom „Požeški djak“ ali: „Ljubimo milu svoju narodnost i grlimo sladki narodni jezik.“ Spisal ga je g. Mir. Kraljević. Ta knjižica, ki bode, kakor po naslovu sodimo, gotovo mična in podučljiva za mladost, pride o novem letu na svetlo in veljala bode 1 st. 25 novč.

Vinogradov je v Hrvaškej in Slavoniji po najnovejih statističkih računih 105,268 ralov, v Ogerskej in Banatu 75,269, v Dalmaciji 120,078, v Českej 2050, v Koroškej 114, v Kranjskej 16,788, v Štajerskej 54,655, v doljnjej Avstriji 70,816 itd.; v gornjej Avstriji, v Solnograškem, Šleziji, Galiciji in Bukovini pa nobenega ne!
(„N. g. list.“)

Posebne učilnice v Londonu za beraške otroke (ragged school), in potepuhe, niso nič kaj novega; ali to je pa vendar nova novica, da so v tem velikanskem mestu tudi cerkve (ragged church) za tate in potepuhe. Ena tacih cerkvá je v Brewers Court, Wildstreet. Kaj zanimljivo je viditi po nedeljah tako občinstvo, kako z bridkim obličjem prihaja v ta božji hram. Tu stoji vedno kateri policaj, da pazi na gibanje teh ljudi živečih v blatu in tmuni londonskega socialnega življenja. Po zimi bila je ta cerkev bolj natlačena kakor po letu, menda zato, ker iz cerkve gredé dobi vsaki poslušavec pridige hlebec kruha in pa, ker marsikteremu je v hudem mrazu dobro došla v prilog — gorka cerkev. („N. g. l.“)

Redka starost. Na Moravskem živi še zdaj neki Včelař, 119 let star (rojen 1745 leta), ki je v svojej visokej, nenavadnej sta-

rosti še tako čvrst, da polje obdeluje in kamenje za cesto drobi.
Bil je v vsih vojskah in bitkah še pod Lavdonom!

Slovstvo jugoslavenko.

* *Pěsmarica* Na svétlo dal in založil dr. J. R. Razlag, od-
vėtnik v Brėžicah na Slovenskem. — Pod tem naslòvom zagledala
je nedavno beli dan prav mična, kakor g. izdajatelj pravi „sloven-
skim dčevicam in mladenčem v znamenje iskrene ljubezni“ namenjena
knjižica, ki obseza na 198 stranéh krasne slovenske, česke in hr-
vaško-srbske bolj znane poezije od najspretnejih pevcev slovanskih.
Bodi si žalosten ali vesel, v Razlagovej „Pěsmarici“ gotovo primerno
pesmico najdeš; dobro je došla celò „vinskim bratcem“, koji tudi
v obilnej meri najdejo napitnic in družih veselih pesmic. Gotovo jo
bodejo tudi taki veselo prigrlili. Cena jej je prav mala (le 50 nč.),
dasiravno je knjižica celih, 13 pól debela. Dobro nam torej došla
predraga zbirka — znamenje lepe vzajemnosti! Da bi le prišla v
v mnogo domoljubnih rok!

◊ *Kratka staroslovenska slovnica* spisal J. Marn, natisnjena
v Celovcu in dodjana „Glasniku“ za prilogo. Da vstreže g. Marn
vsim želečim si prisvojiti vsaj glavna pravila prvobitnega našega je-
zika, pustil je natisniti več iztisov te kratke prav koristne slovnice,
ktera se more dobiti pri njemu in tudi pri vredništvu „slov. Glas-
nika“ v Celovcu za 50 novč.

* *Goriški letnik* za čitatelje vsacega stanú. Prvi tečaj za leto
1864. Vrednik Fr. Zakrajšek, učitelj na c. kr. višjeji realki v
Gorici. S podobo. V tej knjigi, koja ima tri dele: a) za praktično
rabo, b) satirično in humoristično berilo in c) zgodovino zedinjenih
grofij goriške in gradiškanske*) in druge podučne in pesničke se-
stavke, nahaja zares slehrni čitatelj primernih spisov, zloženih prav
v izvrstnej pisavi. Upamo, da prihodnji „Letnik“ donese tudi kaj
izdelkov od mladine, ktero g. vrednik v predgovoru tudi k pomoči
svojemu podvzetju spodbada. Bog daj, da nam „Letnik“ visoko sta-
rost doživí, ter da mu materialne in duševne podpore od vsih strani
obilno priteče! — Velja 1 st. in se dobi pri vsih slovenskih bu-
kvarjih.

* *Hrvaških koledarjev* prišlo je v zadnjih dnéh obilno število
na svetlo. Ker vemo, da so slovenski dijaci jako zavzeti za hrva-

*) Ta podučni in zanimljivi sestavek naj bi mladina posebno uvažila!

ški jezik in sploh za njih literaturo, naj nekaj tacih „koledarjev“ omenimo. „Narodni koledar“ za leto 1864. Vrednik slavni gosp. I. Sundečić. Izdala ga je matica dalmatiaska v Zadru. — „Hrvatski pučki koledar“ za 1864. Dobi se za 25 novč. pri g. A. Jakiću, tiskarju v Zagrebu. — „Hrvatski koledar“ za leto 1864. Na svetlo dal in založil g. Mijo Krešić, vrednik „Naše gore lista“ v Zagrebu. Velja 50 novč. in se dobi pri izdatelju samemu. — „Požeški koledar.“ Letopis za prestopno leto 1864. Vrednik in izdajatelj gosp. Miroslav Kraljević. Prvi tečaj za 25 novč.

* *Propast carstva srbskoga*, tragedija v 5. djanjih, ki jo je iz nemškega prestavil v hrvaščino dr. Dimitrija Demeter. Dobi se za 1. st. v Zagrebu.

* *Prvenci*. Pesmi Janeza Bilca*), ki so ravnokar izšle v „Cvetju“ iz Blaznikove tiskarnice. — Pri tej priliki naj povemo, da smo se zelo prestrašili prebravši 46. list „Novic“, ko smo zvedili, da „Cvetje“ hira zaradi premalo naročnikov. Tudi mi zakličemo z „Novicami“: „Domorodci! ki si prizadevamo, da obogatimo domače slovstvo, pazimo, pazimo, da nam vsled naše zanikernosti in mlačnosti slana ne vzame še tega, kar že imamo!“

* *Jezičnik* ali pomenki o slovenskem pisanji. Spisal J. Marn, katehet in učitelj slovenščine na višjej gimnaziji ljubljanskej. I. leto. V tej knjižici sebrano je tistih 50 pogovorov, ktere je že „Učiteljski Tovarš“ prinesel svojim bravcem, in ki so semtrtje velike slovenske težkoče razvozlali. Ako bode g. spisatelj to delo, kakor nam obéta, nadaljeval, znamo zares časoma imeti knjižico, iz ktere se bomo v pomenkih igraje naučili slovensko pisavo. To delce more se dobiti pri g. izdajatelju v Ljubljani za 50 novč., — malo prevelika cena zdi se nam za nemožne dijake. Knjige, s kterimi se misli koristiti mladini, naj bi se sploh po malej ceni prodajale; ker dobro vémo, kako siromašna je mladost in kako veliko potrebuje denara na vse strani.

* *Domač koledar slovenski* za prestopno leto 1864., ktereга spisuje že deveto leto č. g. Peter Hicinger, dekan v Postojni, prišel je tudi ravnokar na svetlo. Kdor je bral prejšne „domače koledare“ Hicingereve, bode si gotovo tudi tega preskrbel. Zraven praktičnih spisov za vsacega človeka, ima letos podobo in popis Velehrada.

*) Ravno, ko to pišemo, zvedili smo, da je g. Bilc grozno bolan, kar nas je jako osupnilo. Bog daj v kratkem zdravje marljivemu domoljubu!

* *Nauk za mladino* od Marka Antona Mureta. Izdal dr. Valentin Fasseta. Ta „nauk“ natisnjen je na Dunaji in obseza nauke v vseh jezicah avstrijskih. Tudi izvrstna slovenska prestava nahaja se notri, katero nam je podal g. Anton Umek, Okiški.

* *Узajemна правонне славјански*, to je uzajemna slovnica ali mluvnica slavjanska. Spisal in na svetlo dal Matija Majar, ziljski župnik v Gorjah. I. zvezek. Kdor si more nabaviti to knjigo, naj ne odlašaja; k velikej koristi mu bó.

* *Kratak pregled slovenske literature* sa dodanim riečnikom za Slovence. Napisao Ivan Macun. Tako je ime mičnej knjižici, ki je ravnokar priskakljala izpod urne roke blagega domoljuba med beli svet s srčno željo, da bi se ž njo Slovenci prisvojili bolj hrvaškega jezika. Za mladost je, kakor navlašč; dobro došla posebno tistim marljivim dijakom, o katerih vemó, da želé znati jezik svojih sosedov, ter da pridno prebirajo hrvaške slovnice, ker, ako Slovencu temeljito prebravšemu hrvaško slovnico, v roke pride literatura njegova jezika, o kateri slehrni že kaj vé, gotovo ni bolje pomoči, da vspeši svoje učenje in da tako rekoč vévrsti, ponavlja in v primerih vidi pravila hrvaškega jezika. Poleg vsega tega pa je g. Macun v predgovoru razložil nektare težkoče, na ktere bi se mogel še ta ali uni čitajoči zadevati in koncu knjižice celó dodal manj znane hrvaške besede, predstavljene v slov. jezik, da bode tako vsaki, ki jo pazljivo bere, ne le mnogo na koristi, ampak porok smo mu, da bode od alfa do omega razumel, kakor bi v svojem jeziku bral. To zanimljivo knjižico, katero še tako samo imé pisateljevo dovolj priporoča, naj bi vsi Slovenci, vzlasti pa slovenska mladost z veseljem pozdravila. Priporočamo jo tudi živo hrvaškim mladenčem, katerim je večidel tako malo znana bogata slovenska literatura. No, ti bodejo v imenovanej knjižici na kako pogreško naleteli, ki se je gosp. Macunu gotovo slučajno pod peró vrnila. Tako n. pr. na strani 70. bere se, da je „slovenski Glasnik“ g. Einšpiler vredoval. Gosp. Einšpiler bil je le vrednik „slovenskega prijatla“ in ne „Glasnika“. Na take reči, kakor tudi na lastne imena pisateljev in njihovih izdelkov naj bi se skrbno pazilo posebno pri literaturi, ker se med branjem lahko ta z unim spremeni. — Cena tej knjižici je za dijake le 30. novč. — Dobi se pri g. izdajatelju v Zagrebu in g. Giontinitu v Ljubljani.

Prijateljske pisma in druge novice.

Zagreb. Kakor vsako leto, praznovali smo tudi letos dan vernih duš na grobu padlih domoljubov 1845. leta na Markevem trgu po vkažu nekega dušmanina. Zbrali so se gg. pravniki, večina v slovesnej narodnej obleki na grobju, ktere je pričakalo mnogo družih domoljubov in domoljubkinj. Najpoprej je pel glasbeni zavod in potem začel hrvaški zbor „Kolo“ peti tako ginljivo in mило, da se je marsikteremu solzica v očesu pokazala. Splošno mnenje je bilo, da se je zadnji zbor veliko bolje obnesel od prvega, akoravno je bilo pri „Kolu“ manj pevcev, kakor pri „glasbenem zavodu“. Vzrok temu mislimo, da je ta, ker nekteri člani, kakor je v „Novicah“ neki zagrebski dopisnik dobro zadel, urijo se po gostilnicah v nemških pesmih in tako drugim petje kalé, ker so jim grla hripava od samega napanjanja v tacih družtvih. Tudi nismo pozabili našega nevmrlega Stanko Vraza, kteremu so hrvaški domoljubi krasen spomin stavili; tudi na njegovem grobu odmevala je žalostna pesmica.

— Une dni napravili so gg. pravniki malo „serenado“ velenčenemu g. dr. Mirku Šuhaju, profesoru akademije, in preslavnemu hrvaškemu pesniku g. Mirku Bogoviću. Oba gospoda zahvalila sta se prav srčno za mali spomin, posebno je razveselilo to g. Bogovića. Ginjenega srca opominjal je, da naj nam bodeta dva načela pred očmi, t. j. narod in vstavna vlada, za ktere nam je sveta dolžnost, da se borimo. Po gromovitem „živio“-klicu, zapelo se je „Nevdajmo se!“

— 18. novembra dalo je „Kolo“ koncert po sledečem redu: 1. Proslav, 2. Poputnica hrvatskog junaka, 3. La Zingara, pjesma od Donizetti-a, 4. Mašta iz opere „Lucrezia Borgia“, 5. Prijde jaro, zbor od Ernesta Förchtgott Tovačovskoga, 6. a) Slava mladosti, hrv. pjesma od Lžičara, b) Poletuje kolubija, česka pjesma od Drag. Bendla, 7. Savica, slovenska pjesma od Ribara, in 8. Domine i prokletstvo iz opere „Prerok“. Sodelovala je gospdč. Anica plem. Vacana. — Najbolje dopala je občinstvu „Savica“. Javno pohvalo zaslužijo vsi štiri gospodje, ki so jo zapeli, namreč: Krešić, Šaj, Magdić in Oblak, ktereга čistí glas smo še v Ljubljani večkrat občudovali. Tudi pravnik g. Macura se je z deklamovanjem slavne pesmi v slavo Jelačića bana prav dobro obnesel, ter se izvrstnega govornika pokazal; pa tudi po njegovem navdušenem izgovaranju vidilo se je, da je pravi štovatelj pokojnega, slavnega moža.

— Omenili smo že enkrat, da je sedanja pošta vrlo nezanesljiva in to nam bode marsikdo verjel, ako povemo zopet danes, da se čudne reči z listi nam namenjenimi godé. Evo nekoliko primerov: 1. Gosp. L. Tomšić poslanik naročnikov na „Lahkoverni“ iz Ljubljane ni prejel; moral mu jih je nabiravec g. Tomazič drugič v rekomandiranem listu poslati. 2. Dobili smo une dni list iz Ljubljane, v kterem nam neki naročnik „Torbice“ svoje novo stanovanje naznanja, ki je bil ves pomečkan in s cesarskim orlom zapečaten, na njemu pa je pošta zapisala: „mit gebrochenem Siegel angelangt, daher ämtlich versiegelt“. 3. V poslednjih dneh prišlo nam je zopet na pol zapečateno pismo v roke, iz ktereга smo lahko sklenili in dobro se prepričali, da ga je nekdo poprej bral, ko mi. Take reči se torej godé na poštah. Mi dolgo gledamo in trpimo; pogledali bomo pa gotovo enkrat v pošne skrivnosti in dali višjej oblasti vediti, kako se postopa s pošteno plačenimi listi.

— Na darilni razpis v poslednej „Torbici“ ni dozdej še nobenega odziva; podaljšamo tedaj čas do 1. januarja še enkrat zaklicavši: dijaci na noge!

Novomesto. V prvem snopiču naše mile „Torbice“ nekega je gospoda dopisnika prav hudo v oči bolo, da po nedeljah nemške pesmi krožimo, n. pr. „Hier liegt“. Tega pa vendar gosp. dopisniku ne zamerim, ker gotovo ga je ravno takrat po ušesih trgalo, da ni dobro slisal, ali si pa že več časa ušes ni oznažil. Že dve leti ste minile, verjemi draga „Torbica“, da nisem že nemške slisal, le naš g. dopisnik je bil tako srečen. Svetujem mu torej, naj bolje ušesa nategne, da ne krožimo „Hier liegt“, ampak narodno „Pred stolom tvoje milosti *). Zdravo!

Radivoj Seloljub.

Ljubljana. —†— 22. novembra bila je v naši čitalnici beseda, ki je odprla letošnjo zimsko saisono. Proti osmej uri zvečer sebralo se je v še le sedaj popolnoma dodelanej dvorani mnogo naroda iz viših in nizih stanov željno pričakujočega besede, kojo je začel lep prolog od Praprotnika, kojega je pa še lepše deklamovala gospodična Nolli-tova tako, da, ko je nehala govoriti, ploska ni bilo ne konca ne kraja. Za prologom stopi na oder čitalnični orkester in prelepo igra Jenkov „Naprej“, ki je zelo dopal; a še bolje bil se je obnesel s „Pustovojtov polko“, ki se je morala ponoviti. Gromoviti „slava“-klici pozdravljali so izvrstne godce koj, ko so bili stopili na oder in zopet, ko so bili jenjali igrati. Tisti dopisnik pa, ki se je lani tako ljubeznivo v „Triesterici“ norca delal iz čitalničnega orkestra, menim, da bo letos prerad molčal. Pevski zbor pel je Vilharjevo „Večerna“, ki pa zelo zelo opomina menda na Riharjevo „Ena zvezda prikazala“. — G. Valenta, eden prvih naših pevcev, pel je neizrečeno lepo Livadičev „Poziv na domovino“ in še lepše lastno „Ljubav do naroda“ (**). Da so izvrstnemu pevcu gromoviti „slava“-klici doneli od vseh strani razume se samo ob sebi, kajti g. Valenta poje z občutkom, kar ga posebno povzdiga. — Besedo sklenil je česki „Hlahol“, kterega je cel zbor navdušeno pel. Saj je pa tudi malo pesem, ki bi človeka tako povzdignile, kakor „Hlahol“. Uže lani so blezo mislili to pesem v čitalnici peti, pa tedajni pevski učitelj g. N. je menda rekel, da za naš zbor je pretežka (??). Novi g. učitelj Fabjan je pač pokazal, da ondi, kjer se dela z dušo in telesom za narod in dom ni nič pretežko! — Po besedi se je mladi svet zasukal, stari se je pa podal v novo čitalnično gostilnico in tako je minul veseli večer, kakoršnih nam obeta čitalnica vsako drugo nedeljo. Vse veselo napreduje! Letos dobili smo novega učitelja, novo dvorano, nov orkester in — novo gostilnico! Srečko.

Ljubljana. —△— Po starej navadi olepšali so tudi letos na vseh Svetnikov dan dobrosrčni dijaki iz nižega gimnazija — za dijake viših šol je to, žalibog!, „zu gemein“ — grob Valentina Vodnika. Pa oh Čopa, ki leži zraven Vodnika, spomnila se ni živa duša, in vendar so zasluge Čopa, „velikana učnosti“, ravno tako velike kakor Vodnika. Komur je znana zgodovina našega slovstva, pritegniti mora, da, ako ne bi bilo Čopa, ne bi bilo tudi Prešerna. Čop

*) Dobili smo tudi neki drugi dopis od g. J. Z., kateri ravno to pravi o unem pisanju v prvej „Torbici“ pod znakom ☺; iz tega bode se torej res zaključiti moralo, da gosp. ☺ ni prav pisal o petju novomeških dijakov. Ker nam pa prostora manjka, da bi oba dopisa natisnili, naj le toliko sami povemo, da unega neresničnega dopisa v I. snopiču z omenjenim znamenjem ni pisal g. J. Z., ter da je v tem obziru popolnoma nedolžen. V obče pa naj bi bili naši dopisniki pozorni in vselej dobro stvar premozgali, preden nam kaj pošljejo o tacih rečéh, ktere lahko sitna pričkanja zbudé, ki nam tako zelo presedajo.

Vred.

**) Besede Rogackega v 3. snopiču „Torbice“ I. I.

Pis...

je bil buditelj i učitelj Prešerna. „Čop nam otel je čolcič z jadrani krmo popravil“ in hvaležni slovenski narod ga sedaj še toliko ne čišla, da bi mu položil zelen venec na mrzli grobni spominek! Narod, ki časti take može, časti sam sebe, pravi dr. Toman. Ergo: narod, ki ne čišla tacih mož, zaničuje sam sebe! — Ali mar Ljubljana razun dijakov nima nobenega domorodnega srca, ki bi se hvaležno spominjalo mož, ki so delali za domovino? Ali mar čitalnica ne vé, da nasprotnici komaj čakajo, da se pokažejo kot „Partei“ in ona še ond mirno stoji, kjer bi bila dolžnost, da bi kaj storila? — Tudi spominek Linharta zarašča že mah in mesto, kjer počiva Mazgon, prvi slovenski učitelj pravdoslovja, komaj se pozna! O narod, tudi tebe bo zarastel mah, ako bolje ne boš spolnoval svojih dolžnosti!

Ljubljana. — X — V ponedeljek 23. novembra ob 9. zvečer napravili so udje tukajšne čitalnice g. dr. Bleiweisu, našemu očetu in vodniku serenado za njegov veseli god 24. novembra. Zapeli so pod oknom tri pesmi, med kterimi se je najbolj „Hlahol“ odlikoval. Po petji so se bili pevci razšli, kakor tudi obili narod, ki se je bil sebral, da bi ljubljenemu vodniku skazal znamenje prisrčne ljubezni in hvaležnosti. — 24. novembra zvečer so pa peli pevci naše čitalnice pod oknom nevesti g. dr. Tomana, gospodični Alojziji Altmanovej. Sebrala se je prevelika množica naroda, ki je z navdušenimi „slava“-klici pozdravljala slavno nevesto. Dr. Toman prišel se je pevcem zahvalit in pristavil je, da kolikor je bilo mogoče, storil je slovensko reč pri nevesti (kajti je rojena Nemka). Govor je bil navdušeno sprejet. — Drugi dan ob 3. uri je bila tiha poroka v Šenpeterskej cerkvi; vršila se je v nemškem jeziku.

Maribor. Da si mi zdrava, mila „Torbica“! Potuj povsod! Oblika, v kterej izhajaš, mora se vsacemu priljubiti. Tudi najrevniši dijak zamore si za mali denarček dovolj podučivnega in zabavnega berila nakupiti. — Slovenščino predavajo tukaj sledeči gospodje učitelji: v prvem in tretjem razredu g. Šuman, v družem in petem g. Schnidaritsch, v četrtem, sedmem in osmem g. Majciger, in v šestem g. Pleteršnik. Slovenščina se predava v 1. in 2. razredu po tri ure, na teden, kar je že v „Novicah“ naznanjeno bilo; v ostalih razredih pa po dve uri. V 7. razredu uči g. Majciger ilirščino in v 8. razredu staroslovenščino. Bere se v 7. razredu Palmotičeva „Kristiada“ *).

Da so tukajšni dijaci sploh domorodni, pričuje to, da jih je mnogo na „Glasnik“ in „Cvetje“ naročenih; pa vendar se nahajajo nekteri, ki se še pravi ne zavedajo, in kterim ni ravno veliko zato, ali so sinovi Slave, ali pa bratje Cimbrov. Če Ti bo všeč, premila „Torbica“, pisal Ti bom še večkrat **). Z Bogom!

Kovačev.

Gorica. — Ker se je bila lani pri zadnjem gimnazijalskej slovesnosti slovenskemu govoru dala neki prevelika pohvala in slava, opustila se je popolnoma letos ta slovesnost. Vendar tudi letos nemoremo o napredku naše gimnazije mol-

*) Ta sicer izvrstna knjiga v več obzirih bode gotovo za prvence v hrvaškem jeziku nekaj pretežka in nerazumljiva, posebno zato, ker kakor Klopstockova Messiada in več v družih jezicah pisanih stvari, ni za vsacega čitatelja. Po naših mislih, kterih pa nikomur ne silimo, strinjala bi se z elementarnimi pravili hrvaškega jezika saj v II. polletnj krestomatija z naslovom: „čitalnica za gornju gimnaziju II. dio“, ktera ima raznih izvrstnih v poeziji in prozi pisanih tvarin in ktere se poslužujejo tudi po družih učilnicah na Hrvaškem v 7. in 8. razredu.

Vred.

**) Vselej dobro došlo; le pogostoma kaj!

Vred.

čati, kajti letuik odlikuje se s prelepim spisom: „o slovenskih narodnih pesmih“ in tudi slovenščina je nekaj več pravic zadobila, kakor jih je vživala poprejšna leta. Temveč se je tetos na normalki za tako slovesnost skrbelo. Naša normalka spada gotovo med najboljše cele Slovenije. Nima le vnetih in domoljubnih učiteljev, nego dajejo se tudi slovenščini tolike pravice, kakor skorej nikjer drugod ne; nije dobila tu nemščina le veliko klofuto, ampak celó slovenska spridevala se dajejo učencem (se vé, Lahom pa laške). — In kakor je bil lani na gimnaziji, kjer je večina Slovencev, pred laškim govorom slovenski, imel je biti letos na normalki, kjer je večina Lahov, pred slovenskim talijanski. Približa se 15. september, kterega dne so se začele šolske počitnice za naše mlade fantiče. Zbralo se je bilo na dotičnem mestu mnogo gospode obeh spolov, vsacega stanú in vsake starosti. Po poprej dobrim nemškim in laškim govorom pride red na slovenski. Že stopi naš brhek fantiček na leco, že se na tri strani spodobno prikloni in za deklamovanje pripravi, — kar migne milostivi g. nadškof z roko, češ, da ni treba slovenski ogovoriti — in naš mladi govornik se je moral z zapečenim obrazom pobrati z odra. — Radovedni smo, kaj bi se neki bilo zgodilo, ako bi bili slovenskemu govoru prvo mesto odločili? Če pomislimo, da so tudi okrožnice na naše dušne pastirje le v latinskem, talijanskem in nemškem jeziku razpošiljajo — lahko si mislimo — kaj?

Dr. F.

Beč. — C— Iz vsih krajev mile Slovenije snidli smo se dijaci tukajšnega vseučilišta, da zopet eno leto se učimo znanstva, ktere predavajo učeni, slavno znani profesorji. Vsak dijak prinese seboj lepi kup dobrih sklepov; vsaki v začetku leta hrepeni po znanstvenem napredku in le ena misel navdušuje mladega Slovence, namreč: za blagor domovine učiti se, in tako postati veljaven mož, ki je lahko v prid tužnej svojej domovini — Sloveniji.

Pa, ko prebije neke mescé tukaj, vtopi se marsikterega duh v lahkomiselnosti in v šum velikanskega Beča; domoljubni ogenj se ohladi v mladem srcu. In lahko, nikjer tako lahko kakor tukaj zgubiti je pravi značaj. Tukaj je vsaki sam sebi tovarš. Ptuj človek ostane Dunajčanom zmiraj le ptujec. Tudi niso tako gostoljubni ljudje kakor pri nas, kjer se lahko kmalo v kako pošteno rodovino vdomači. Sebičnost je tukaj geslo obuašanja. Z bogatinci se lepo ravna, z reveži, kakor smo večidel Slovenci, pa mrzlo. Pri takih okolnostih postane tudi mladi dijak zmiraj hladnejši, in srce polno sočutja postane mrzlo ko led. In tudi ni sposobnega javnega kraja, da bi se človek v slavjanskem duhu okreščal; ker nimamo ne čitavnice, ne drugega zbirališča, kje bi si zamogli malo družtvne omike navdati. Od lanjskega leta je v tem obziru mnogo bolje. Tukajšno slovansko pevsko družtvo je postalo središče Slovanov in krasne „besede“ so marsiktero do zdaj za slovansko reč mrzlo srce napolnile s pravimi domoljubnimi občutki. Prepričan sem, da bode še mnogo krasnega rodilo to hvale vredno družtvo, ter mislim, da se bodejo tudi letos vsi slovenski pevci pridružili, da se uzajemno glasi iz ust sinov vsih slovanskih rodov slovanska krasna pesem.

Mnogo koristi tudi za povišanje pravega domoljubja ta navada, da se vsaj vsakih 14 dni enkrat vsi Slovenci v „zbor“ suidejo. Pridružijo se nam rado drugi Jugoslovani in tudi kaki severni Slovan je včasih naš gost. Lepe slovanske pesmi, iskreni govori, navdušene napitnice se vrstijo v krogu mladih Slovincov in vsaki mora se do živgega osvedočiti, da je pri teh le čisti slovanski duh nadvladal. — Pretekli so časi, da bi Slovenci nemške „Burschenschaften“ obiskovali, in ne oskruni več poštenega mladenča kaki „schwarz-roth-golden Verbindungsband“, ne visi več sprehnjočim Slovincem beli „sistem“ u ustih in tudi ne ma-

hajo s „schlägerom“ po vbogim dunajskim zraku. Morebiti, da kateri potihoma poje: „oj kje so časi, kje so dnevi“, pa ne upa se nobeden tako sramoto nam delati, saj si je svest, da ga nobeden rojak več ne pogleda. To priča dobro, ko sta dva Ljubljana lanjsko leto pisane „cerebizelne“ nosila. Kmalu sta morala iti med „fuchse“ in „kamele“ tovarše iskat. Bilo jim je žal, in pustila sta norčijo, pošteno ime sta pa vendar zgubila.

Slovó vzamem za danes, mila „Torbica“, z oblubo, da Ti bodem zvesto vse prinesel, kar bomo doživeli veselih pa tudi žalostnih ur ^{*)}, saj to polajša srčne bolečine, ako se naznanijo tovaršem enacega duha.

Hrvatsko-srbski spisi.

PIESME.

Vila Hrvatica i Crnogorkinja

ili

Boj na Grahovu.

Još nesvanu, pobro biela zora:
Kad poleti Hrvatica vila
Iz Kleka na Crnogorske hridi;
Al' kad tamo — čuda golemoga!
Skoro vila neokamenila:
Jer nad Crnogorom vidi maglu,
Da ni vidiet' sunca u pô dana.
Tutnju čuje, kô da pada nebo,
Jauk se ori, kô da sav sviet jauče —
Plamen trepti, kan' da luzi gore.
Tad zaviknu: „Pesestrimo gdje si?
Ili neznaš, il' nehaješ za me
Il' s drugimi vodiš jadna kolo,
Ili spavaš pod zelenom lipom.“ —
Polagano izreče to vila,
Da se strese sva zemljica crna,
I poruše kamenita brda. —
Čiem to zbori: strašno šum zašumi:
I pred sobom posestrimu vidi,

Posestrimu Crnogorsku vilu,
A oko nje: vilu Bosnjakinju,
Iz Bugarske i Hercegovine,
Iz Koruške, Štajerske i Kranjske,
Iz Istrije i svetle Gorice,
Iz Srbije, slavne Dalmacije.
Tad zavapi iz Hrvatske vila:
„Tako t' boga, Crnogorska sestro!
Deder kaži: što tà magla znači,
Ako se nevaram iz Grahova.
Šta to grmi — i što tako zveči —
Tko to jauče — tko za pomoć prosi?
Ili gori Cetinje to bielo
Od božijeh upaljeno strielah?
Ili plaču, i za pomoć mole
Ah nevoljni turski tamničari?
Te se amo plač njihovi čuje?“
Al govori Crnogorska vila:
„„,Ne budali Hrvatico sestro!

*) Žalostne ure je „Torbica“ že mnogokrat klenkala, — veselih le malo. Pišite nam torej pogostoma vrli domorodec! Velikanski Beč moral bi prav za prav same „velikanske“ tudi Slovanom drage in prijetne novice imeti. Pa namesto, da bi slavjanstvo cvelo tudi po Beču, širi se, kakor čujemo, čedalje bolj judovska vera, ki se je neki že trdno vselila v svoje gnjezdo.

Nije naše Cetinje to bijelo
 Od božijeh upaljeno strielah,
 Jer su bozi, vjeruj, milosrdni — —
 Oni brane, kuće, dvore naše,
 Kamo-li će uništiti ga vatrom.
 Već je to plač braće naše,
 Braće naše, zasuznjene raje,
 Kojoj gori kro, gle! vrh glave,
 A žene jim, kćeri i sinove
 Zulum gadni kani udaviti.
 Slušaj seko! koj je dušman oti,
 Što on smiera — zašto jih napada?
 To su Turci, azijski zmaji,
 Crn jim obraz pred svetom bio.
 To su vuci, nebilo jim traga,
 Nebilo jim traga na tom svijetu!
 Kud' po našoj zemlji oni gaze
 Svud' truhle kosti naše nalaze.
 Ali zašto? slušaj Europo!
 Jer ljubimo jezik svoj i vieru,
 Jer prenosmo s' iz mrtvila davna,
 Jer spoznasmo rođenu nam braću
 Od kih udes nas razdruži prieki,
 Jer pravedna načela su naša:
Pusti tudje — a viek svoje brani —
Bliže t' budi košulja neg' halja
Svi smo braća — svi slobodna bića.
 Ali zato Turčin ništ' nemari,
 Crna mu je pred očima pravda —
 Sám bi rad gospod bit na svijetu
 Zato nas u težki jaram skući
 Da presili, što se siliti neda.
 Zapovieda sultan svomu paši,
 Nevidio sunca ni mjeseca!
 Ali sestro tuđe i nevolje!
 Na Crnogorčad s mačem udari
 Iz svih stranah jurisati počē.
 Zrno žviziđa — kô da nebo daždi,
 Zvoni zvone — crni dim se diže —
 Majke bježe s diecom u naručaja,
 Plaču, jauču, trgajuć si vlase:
 „Ah! mi biedni naše kuće gore,
 Što si učinila Crnogoro
 Da te tako božja šiba tuče?!“
 Kud prolazi dušmanska ta četa:
 Svakud trage ostavlja krvave.
 Žene, diecu kolje, para, davi —
 Neoprasta ni siedomu starcu —
 Al se dignu na noge junaci

Momei hrabri — Crnogorčad ljuta:
 „Ustan', ustan', koji ustati može,
 Nositi pušku, britku sablju pasati!“
 Nietko pušku, nietko hvata sablju,
 Nietko kose a nietko handžare — —
 Tad krvava zametne se bitka:
 Zveka čuje se po Crnojgori,
 Tutnja pušak' po ravnom polju;
 Junak udre hlabro na junaka,
 Svak' se bori nalik zmaja ljuta —
 Svak' se srami natrag uzmaknuti.
 Konji hrđu — do kolena gaze
 Vruću krvcu junačkih grudih.“
 Tad upita vila Hrvatica:
 „Deder kaži posestrimo mila!
 Koj je onaj oriaški junak
 Med dušmane, koji vazda skače?
 Zadajući njima gorke rane?
 Mora biti roda junačkoga?!“
 Odgovori Crnogorska vila:
 „„To je junak Luka Hercegovče,
 Srietna majka, kâ ga je rodila!
 On nepazi nit' na britko gvozdje,
 Nit' na krvcu, što ono proljeva —
 Već nasrta na dušmana gadna
 Iz busije kano mrkli vuče.
 Puške pali — handžar viešto kreće,
 Jataganom hrabre prsi štiti!
 Kad se smrknù, i kad sunce zadje
 Počēo je dušman uzmicati
 Nemogavši odolieti sili.
 Crnogorci uzmicati neznadu,
 Već gomile tjeraju dušmana — —
 Do lakta im desnica krvava —
 Dušman u biegu spasenje
A u borbi naši lovori cvieće!
 Pogledaj sad niz to polje ravno,
 Gdje se turban do turbana slaže,
 Da nemožeš trupla nabrojiti,
 Tol' Turakah u krvi se valja!“
 Kad to reče na nebu pogleda,
 Majku svoju — domovinu tužnu
 Toplom suzom iz oka porosi,
 Te družbini svojoj progovori:
 „„Poletite kô pčele po cvieću
 Sestre moje! u rođjene gaje,
 I uzdiž'te listom braću vašu,
 A sinove velike Slavije,
 One Slave, koja sada stenje

Pod nevoljnim jarmom zulumčarah — Jer jih ona upropastit kani.
 A ti vilo junačkih Hrvatah! S tim *oružjem* znati će pobiedit' —
 Zaklinjem te majčinih mliekom, I omekšat najtvrdija srca —
 Da sad kažeš hrabroj našoj braći: A tvoje će zapisati ime
 Da se *ljube*, da *mršnju* zabace, U *neumrlu svih narodah knjigu!*¹⁴
 Spjevao V. R—č—, F.

Ranjeni jelen.

Kakova se ono tam' u doli
 Pram dubravi silna četa kreče? . . .
 Lovci lete — njive puške zveče,
 A cvil pasah stoji svud okoli.

Puška prasne — i u težkoj boli
 Gle jelena, gdje no napried teče,
 Da izbjegne oštre lovca meče.
 Ali ranjen eno pade doli.

Taj sam jelen ja ti djevo bio —
 Smrtno tane — oči' tvojih tretlje,
 I iz njih gled razbludan i mio.

S oka Tvoga dostah rane velje!
 S toga, djevo, ja bi Te molio:
 „Svini ruke o vratu mi biele!“

J. K.

Spomenice.

Minki.

Men' zar nudiš prijateljstvo!?
Il' me možda samo varaš?
Nemoj, Minko, parat' srca,
Kruto veće uciviljena
Od nevierna prijatelja.

Tereziji.

TEbe liepa djevočice
REse dražesti preliepe;
ZIbó bi Te angjelice
JA na rukuh svojih vieke.

Milostin.

Tinki.

Tinko liepa vilo
Izpuni mi grudi,
Naviceke mi budi
Krasno i premilo
Angjelče ljuveno.

Spasu A. T. Bugarinu.

Dá, u Tebi scienim prijatelja,
 Srodnog brata, vierna branitelja
 Viere svoje i slobode svoje,
 Zat' za Tobom bije srce moje.

M. Kramarić.

Ivanki i Anki.

Jel' moguće, da još neide
Vanka tudjin 'z našeg doma?! —
A na lirah svojih pjesme:
 „**N**arodu“ i „**D**omotožnost“
Kćerke slavske već zapješe, —
Anka jednu, a drugu Ivanka.

B—č—.

6*

За слободу

За слободу, народност
Пази, што је за те,
Повосито за име —
Ој, Србине брате! —

Цјел једина нека нас
За еднички веже,
Злоба, завист, неслога —
Нека од нас беже! —

Сјетног дана видова
Још се Србин сећа,
Доба осма година
Наука је већа —

Пази, сложке бори се!
Та чекаш већ давно, —
„Освећено“ већ једном
Што је, — иск је славно!

У Бечу.

До опшности дође а' се
Жртвуј благо — срце,
До незгоде дође а' се —
„Ево вреле крвце!“

Рака мила-ј Србину
Што бојак донесе
Јер му брата — „за Србство!“
Сиомен груд потресе.

Ох, како је то сладко
Пасти за род мили! —
Сећајућ се јунака,
Што су крвау мили.

Позив тежак те данас
На бојиште зове
Напред, напред, Србине! —
Ето славе нове!

Венцеслав.

Слобода љубов

Слобода, љубов —
Слога су плод,
Што диже, води
К напредку род —

Сунашце седа
С вечера — да
Лепше угледа,
Да сутра сја.

Србија паде
То свако зна,
Четири саде
Века су та —

У Бечу.

Ал ханџар севну
У гори там;
Хој! — јунак певну
Србин сам — знам.

Будућност сјајна
Срб — славу сја,
Тој дела славна
Тумач су — ха!

Слобода, љубов —
Слога су три
Појима — с којих
Срб — славе, мри! —

Венцеслав.

Ружо моја

Ружо моја, ружо бела, —
Што си невесела?
Е да а' зато, што те није
За весак повела
Она мома — знат рад које
Срце ми се смије!? —

У Бечу.

Није, није, момче младо!
Са туге пропадо; —
Што кад љубну њу два реда
Знаш ли момче младо!? —
Ону пуру — дивно цвеће
Ти мен непогледа.

Венцеслав.

LIEPOZNANSTVO.

Putopisne crtice.

(Opisao K. O.)

(Nastavak.)

Liepo ti je pogledati, vozeće se Dunavom, čarobne prediele podunavske; nu još ljepše, kad se voziš niz tihanu Savu, kako se s lieva ravna dolina a s desna šumami obraštena Motavica pruža. Ondje puste obale veličanstvena Dunava, ovdje biela sela, bi reći varošice, ponosno se uzdižu i tako oko neprestano uzhićuju, što baš milu Slavoniju medju posestrinami prvom čini.

Još zamišljena probudi me zviždanje pare, što je značilo, da se nalazimo u blizini Vaca. S toga se požurih na krov, da vidim starinsku tu varošicu; nu moram reći, da sam si više o njoj predstavljao, nego što sam napokon našao.

Izkrcau se oko 1 sat poslje podne, odvede nas naš novi prijatelj, kojega se dosta naslušasmo, u najbolju gostionu, i zahvaliv se na našem pozivu, da nam bude gostom, odè, te nam obeća, da se ćemo zajedno po Vacu razgledavati.

Za objedom reče nam konobar, pokazajući na lancu privezanu kukavicu: „Das ist ein Lämmergeier.“

Po objedu odosmo najprije u stolnu crkvu, koja je gotovo najveća znamenitost u cijeloj varoši. Crkva nije baš vele bogata, nu ukusna i umietno izvedena. Isto tako i biskupski grad nezadržaje u sebi nikakova veleliepja. — Gle malo da nezaboravih zavod gluho-niemih. A što da rečem o njem? U njem nadjosmo ono, čemu se nismo nadali. Vrli ravnatelj dozove ono nekoliko gluho-niemih, — same diece, štono nepraznovahu kod roditeljah, — te, nam za volju, stane ih izpitivati ob ovom i onom. Nebijaše nam za čudo, kako liepo pisati, risati i na prste razumieti se znadu; nu čudom se začudismo, kada čusmo, gdje gluho-niemii slova, rieči i izreke vrlo liepo izgovaraju, zatim kako liepo izreke syntaktički razlagati znadu. Kako ih govoriti naučiše — buduć nečuju — to neka ih sám Bog pita, ja neznam, a pitati mi se nehtjede.

Red, koji svuda vlada, vrlo nam se dopadè. Na odlazku dadosmo nješto novca ravnatelju, da im kupi voća. Ravnatelj im to priobći, a oni nam se stanu prsti zahvaljivati; nu ravnatelju izza ledjah prećahu se sve šakami, hotèći nam valjda reći, da se boje, da će ih on sám potrošiti.

Medjutim prispje i 4. ura, a mi sve već razgledali; trebalo je dakle još jednu uru čekati, dok peštanski parobrod neprispje, na kojem bi se do Ostrogona povezli. Da si vrieme čimgod prikratimo, stupismo u jedinu kavanu, tik Dunava ležeću.

Kada se pomoli iz daljine parobrod, skupismo brzo stvari, što nam ih bješe činovnik agencijski spravio, te pohrlismo na mjesto ukrcanja, a kad parobrod prispje, razstadosmo se s našim novim prijateljem tako srdačno, kao da smo se Bog zna odkad sprijateljili. Za mala krenusmo uz Dunav, ostaviv za sobom Vac sa novim prijateljem u njem.

Udaljiv se od Vaca, vozašmo se dalje uz Dunav nasladjivajući se pogledom s desna na zelene brežuljke, a s lieva na daleko se pružajuću ravnicu; nu selah, kao što od Pešte do Vaca malo vidih, isto tako od Vaca do Ostrogona još manje.

Bijaše oko 7 satih na večer, kad nam se ukaza na desnoj obali prekrasan vidik na razvaline staroga Višegrada, razsvjetljena stražnjimi traci zalazećega sunca. To je bio nekad čvrst grad, na vrhu visoka briega sagrađen, u poviestnici znamenit. U njem su često ugarski kraljevi ljeto sprovadjali, a medju ostalimi je i mladjahni Ljudevit II. prije vojne, u kojoj kod Mohača pade, ovdje boravio. Još i sad se nalazi njeki k Dunavu vodeći podzemni hodnik, kuda su valjda vodu nosili i hranu dobivali.

Na lievom pako briegu jest ono kobno mjesto, gdje se je g. 1859. cieli željeznički povlak u korito Dunava izvalio, koji srećom baš onda malen bijaše, s toga ostadoše na suhu. Čtvoricu ipak stade ta nesreća glave, a više ih bude teško ranjeno i u Ostrogon donešeno. Drugi zdravi ostadoše; izmedju posljednjih bijaše jedan s nami, koji nam je tu nesreću pripoviedao.

Odmaknuv se od Višegrada, moradosmo — u podne pred vrućinom, a sad pod večer pred oštrom zimom — u donju prostoriju pobjeći. Tu nadjosmo izabrano društvo, komu se i sami pridružismo, da se malo porazgovorimo.

Razgovarajući se, prispjesmo oko $\frac{1}{2}$ 9. u Ostrogon, stolicu ugarskoga prvostolnika.

Još na odlazku sa parobroda zapitasmo nekoga gospodina, koji kako nam reče uprav iz Ostrogona bijaše, u koju gostionu bi išli? Htjedosmo naime za dobre novce dobro posluženi biti.

Glavna gostiona je „k slonu“, u tu nas i naputi upitani; a mi teško čekasmo, da tamo dodjemo.

Zamolivši sobu rekoše nam, na najveće naše nezadovoljstvo, da je glavna županijska skupština, pa da su sve sobe posjednute sa

odbornici skupštine. U toj zdvojnosti nas nadje jedan odbornik. Taj opaziv na meni narodno odielo, zapoviedi gostioniku, koji nas već u kupelj u istoj kući se nalazeću ukonačiti htjede, da nas u njegovoj sobi namjesti, ako nikakove druge neima. Gostionik toga nedopusti, već nam svoju vlastitu sobu ponudi.

Smjestiv se u sobu, podjemo u blagovalište, da što god večeramo. Tu nadjosmo cielu skupštinu; članovi naime razgovarahu se kod čaše vina premda nješto preglasno; jer im Vinko Lozić bješe podobro srca zaigrao.

Čim u blagovalište stupismo, pozdraviše nas sa gromovitim „eljen“; valjda im bješe onaj odbornik rekao, tko i što smo.

Dokle smo mi večerali, govorahu mnogi između njih, a na koncu bude svaki sa „eljen“ pozdravljen. Po večeri uzeše svi čaše, te nam stanu nazdravljivati mađjarski, a mi odgovaraj hrvatski.

Uvidiv da se tako nećemo sporazumjeti, stanu latinski, što s njihove strane nije baš najbolje išlo; nu bar smo se razumjeli. Njeki Oertl, županijski bilježnik, ipak se je latinštinom odlikovao. Oko $\frac{1}{2}$ 12. razstadosmo se svaki u svoju sobu.

Prespav, ustadosmo — bijaše 5. rujna — te podjemo, da se po Ostrogonu razgledjemo, u kom vidismo, da se s našim Zagrebom nemože usporediti.

Na jednom brežuljku je vele krasno sagradjeni hram. Taj hram je veličanstven, liep, bogat; premda se nećini tolik, kao što si ga čovjek predstavlja videći ga narisana, niti tolik utisak na motritelja čini, kolik slika prouzročiti običaje. U njem je osobito vriedno vidieti kapelu Bakačevu, ulazećemu lievo postavljenu, i grobnicu. Crkva se nadvisuje nad Dunavom i pruža krasan prizor, osobito kad čovjek od Požuna dolazi.

Sišav s briega, s koga cielu varoš pregledati mogosmo, povratismo se u gostionu tražeći priliku, koja bi nas u trgovište Gran-Nana onkraj Dunava prebacila, koju na skoro nadjosmo. Na polazku se sa odbornici izrukovasmo; mene osobito neprodje nijedan, bio sam bo u surci.

Došav u Gran-Nana čekasmo na brzovoz; jer njim naumismo do Beča. Čekanje nam bijaše baš dobro došlo, jer nadjosmo jednoga znanca, činovnika, koji nas uljudno u svoju sobu uvede, a mlada mu gospodja doručak nam ponudi.

Oko $\frac{1}{2}$ 10. prispje pomenuti vlak, a mi samo što skočismo unj, već je krenuo dalje.

(Dalje će slediti.)

Miečislav i Boleslav.

(Konac.)

Poljske vodje na pročelju imajuće umna si kralja, dopru do rieke Buga, gdje održe sjajnu pobjedu nad Rusi, koja im stvori put tja do Kijeva. Ovdje se utaboriše, ali iznenada stiže im viest, da su i Niemci već krenuli proti njim. Boleslav dakle morade svoje namiere promjeniti, pustiti rusko zemljište, te krenuti proti zapadu. Sreća bijaše na obijuh stranah, sad kod Poljakah sad kod Niemcah; tako vječnim ratovanjem izmučeni moraše primirje sklopiti, po kojem nije nijedan ništa zadobio. Poslje ovoga sasvim bezkoristnoga poljsko-niemačkoga rata, obrati se Boleslav po treći put u Rusku, gdje nadje za Bugom neprijateljsku vojsku. Boleslav nije nikako mogao svoju vojsku prieko Buga prevesti; mosta nebijaše, zato skoći prvi sam u vodu, a ostali svi za njim, te tako dodju na drugu brinu rieke Buga. Tude pobiedi Ruse i podje upravo u Kiev, kojega obkoli, zatvori i jurišem zauze. Kako u grad ulezoše, to jest na prvu kapiju, zlatnu zvanu, udari Boleslav svojim mačem o kapiju, kao da hoće gradu znak dati, kolika je poljska jakost.

Taj mač, kojim je to Boleslav učinio, bude po narodu sačuvan, te prigodom krunisanja svakoga poljskoga kralja njemu o tielu pripasan; za taj obred bi pako posebni muž izabran šablan od sablje. Kad su dakle Rusi god. 1018. Kijev predobili, osvoje i tielu Crveno-Rusku, te si ju podčine, koja je morala Poljakom danak plaćati. U toj Crveno-Ruskoj bi za vladaoca namješten po Boleslavu, Svientopelk.

Boleslavova država bijaše ogromna; u Niemačkoj ju protegne tja do Sale, a tiela država imadjaše 28 mil. dušah. Boleslav hrabri, umni poljski kralj, razširiv svoju vlast od Dnjepra do Labe, od baltičkoga mora do Tise i Dunava, dade se malo prije smrti pomazati i za kralja okruniti, a umre g. 1025. (Lahka mu zemlja!)

Tako dakle možeš, mili čitatelju, lahko uvidjeti, da su Miečislav i Boleslav bili najveći dobročinitelji za Poljsku, zato ako ćeš kada u Poljsku doći. upitaj koje diete što o tih slavnihi muževih, pa ćeš se uvjeriti, da njihova blaga uspomena još sad živi u srcih zahvalnoga poljskoga naroda. Ovakovi junaci se u svakom narodu štuju, tako bijaše i u Poljakah. Grof Slavoljub Raščinski, koji je takodjer štovao junačka diela ovih pokojnih poljskih muževah, inače još k tomu vrli domoljub, koji je sav svoj imetak žrtvovao na čast i slavu svoga naroda, odluči ovim umnim prosvietiteljem poljskoga naroda častni i liepi spomenik podići. Na njegov poziv bi sakupljeno 20.000 talirah, a za ove novce bi u poznanskoj stolnoj crkvi sagrađena veleliepa kapela, koja bi rad svoje sjajnosti i ureša

„zlatnom“ prozvana. Račinskijeva supruga uresi tu kapelu krasnim slikami, a Račinski dade 20.000 talirah još k tomu, te ih predade učitelju Ra u h u, kojoj je onda načinio osnovu, te tako bi načinjena iz tuča dva ikona, predstavljajuća Miečislava I. i Boleslava hrabroga.

Josip Kos.

Selenje narodah.

(*Od Š. B.*)

U poviesti staroga vieka zauzima prvo mjesto rimska država, jer njezina poviest zabavlja najdužje znalične čitatelje, a događaji, po njoj i u njoj sbivši se, od najveće su važnosti za čovječanstvo bili, i ona spada najužje stari viek sa srednjim. Jedno vrieme zanima doista Azija a još više Grčka poviest, nu poslje nekoliko stoljećah obrati se on na klasičnu Italiju, opaziv u njoj njeko neobično gibanje. Od toga vremena ostane pogled njegov na gradu Tibra, te ga samo onda baci u ine krajeve, kad prati izlazeće iz njega slavohlepne vojske ili lukave državnike. Prati ih pozorne, nu nezaboravi zato svratiti se i na Rim; jer se ovdje rede oni elementi, koji imadu na daleko djelovati i od ovuda ravna se celo njihovo djelovanje. Tako će se on samo sprovadjajuć rimske orlove i senatorske toge upoznat nješto s velikom morskom silom Kartažanah, tako samo znati će pripoviedati o stanju stvarih u Macedoniji, o oslabljenoj i propaloj Grčkoj, o razkošnoj Aziji i nesložnoj Galiji, o hrabrih i divljih Britih i o nestalih Germanih. Prateć ovaku povećavanje rimske države, opaziti će ujedno, kako njekom nesrećom slavni orlevi i prevejane toge iz inih zemljah, osobito iz iztočnih ono sobom u Rim nose, što je bilo glavni uzrok slabocē i propasti onih državah, a kako ono, što je Rim velikim učinilo, sve više i više izčezava.

I zaisto slavodobitne legije nose neizmjerne blago iz iztoka, ali nose sobom i razkoš i pokvarenost. Brzo zatim promjeni se slika Rima. Mjesto oboružanoga naroda viečajućega u centurskih comitijah vidi sada gledaoc izopačenu svetinju simo i tamo trčati, podplaćenu od kojega Sulle ili Caesara; čuje ju kričati: „kruh i igre“. Mjesto odvažnih senatorah sede njeke kukavice oko svoga nevaljanoga okrutnika, samo gdjegdje javlja se još koja plemenita duša, ali njezin glas se nečuje, nadkričuje ga vika razuzdanoga podplaćenoga proletarstva i podlo hvalisanje nevaljanih i okrutnih carevah. To su učinili Sulle i Caesari „braneći narod proti aristokratiji“ iz nekadanje rimske republike. Tako stoji bezsvetno jato

pod zapovedju nevaljanoga i okrutnoga imperatora ili bolje njegovih ženah, dvorjanikah i stražarah, a sve bližje i bližje čuje se divlji krič i urlikanje nebrojnih barbarskih četah, sve bližje približavaju se granicam ogromnoga carstva, biju krvave bitke, provale u rimske pokrajine opustoše je i približavaju se Italiji. Carevi prestrašeni sklapaju pojedini plemeni saveze, podmite i podkupe vodje im, uzimaju ih za svoje vojnike i bore se s njimi proti drugim plemenom. Nu ni to netraje dugo; skoro uvide sluge slaboću svoga gospodara, oni mu se iznevjere, sruše ga, unište zapadno carstvo i polože nov temelj životu narodah. Sada nastaju sasvim drugi događaji i okolnosti, prouzročeni silnim gibanjem germanskih, slavenskih i azijskih narodah. Šelenje ovih narodah je od najveće važnosti i po svojem trajanju i po svojih učincih. Pravi njegov uzrok naći, vrlo je mučno rad pomanjkanja obširnih viestih iz one dobe, nu možemo s nekom izviestnošću medjusobne borbe pojedinih plemenah, izselenje slabijih, nomadički način življenja, uzmicanje pred drugimi narodi, vjerozakonski fanatizam, siromaštvo i pohlepu sa ljepšimi i plodnijimi predieli kao uzroke ove seobe smatrati.

Vrieme početka te seobe bilo bi još težje ustanoviti, jer ako bismo htjeli to, morali bi daleko natrag ići iztraživat kada su se prvi ljudi iz Azije u Europu selili. To bi bilo doista zanimivo znati, nu od velike praktične važnosti nebi bilo. Seoba galičkih plemenah znamenita je; po njoj dobile su mnoge i prostrane zemlje novo pučanstvo. Gallija je poslala svoje sinove u Rim, Česku, Ugarsku, Bosnu, Grčku i malu Aziju. Nu vrieme, okolnosti i način njihova selenja nije im mogao dati toliku važnost, koliku imade plemena germanska, slavenska i azijska. Zato ću ovdje samo sasvim kratko govoriti o galičkoj seobi. Domovina Gallah ili Cettah je današnja Francezka, odkuda se počese 600 g. p. I. K. po prilici pram iztoku i jugu seliti. Njihovo selenje jest slično germanskomu, na više plemenah razdieljeni, traže oni nove zemlje. U ono vrieme nebijahu osobito u njihovom susedstvu takove države, koje bi ih mogle bile uzdržati, već oddružena plemena brane se u slabo nastanjenih predielih proti množini novih naselnikah i pobjegnu ili se i oni izsele. Nu u nekih mjestih valjalo im se je za novu domovinu ili bogati plien živo boriti.

Tako se spustiše njeki (Galli) u Italiji, drugi (Boji) u njemačkih i českih zemljah, drugi (Skordisci) opet zauzeše jugoslavenske i turske pokrajine. Njeki (Tauriesci) nastane se u štajerskih i koruških Alpah a drugi predju tja preko Karpatah ili u Erdelj. Tako se razdiele njihova plemena skoro po cijeloj južnoj sredini Europe.

Čim oni dalje u iztok ili sjever, tim više i duže šuti o njih poviest; do germanskih seobah znademo vrlo malo o njih. Više nam je poznato o onih, koji su ostali Rimljanom i Grkom bližje. S Rimljani vojevali su s početka sretno, isti kapitol bijaše već u najvećoj pogibelji, da nisu Galli njezine čutljive guske u snu uznemirili, možda nebi nijedan kamen na drugom ostao bio. Ali poslie nekoga vremena obrati se sreća. Sad počmu Rimljani na Galle navalisati, svladaju i romaniziraju ih ne samo u Italiji već i u istoj njihovoj pradomovini, gdje je zadnji ostanak rimskoga carstva bio. Grci nam pripoviedaju o postošenju i okrutničtvih galličkih plemenah počinjeh u cijeloj Grčkoj. Kašnije izgube ova plemena svu važnost, te sad nam poviest o njihovoj sjevernoj braći u Českoj i Ugarskoj pripovieda; nu ovo stoji u savezu sa seobom germanskih narodah; zato će biti o tom dolje govora.

Mnogo važnija a rekao bi i najvažnija medju svimi seobami jest ona germanskih plemenah. Tu važnost daje joj njezino dugo trajanje, vrieme i okolnosti, u kojih je bivala, njezino razširenje po svih pokrajinah zapadno - rimskoga carstva i istočnoj Europi silni njezini čini i velike promjene. Trajala je ona od čimbričkih i teutonskih ratovah do zaposednuća gornje Italije po Longobardih, dakle blizu 700 godinah i to uprav ono vrieme, u kojem je Rim na vrhuncu vanjske veličine i jakosti stojao, i kad je padao i pao.

Pozorište tumarajućih se germanskih plemenah bila je Danska, Njemačka, Poljska, jedan dio Ruske, Ugarska, Turska, naša domovina, Italija, Afrika, Španija, Francezka, Englezka i Skandinavija, dakle cijela Europa i važan za onda dio Afrike. U ovih neizmiernih visokimi gorami, morem i riekami odieljenih prostorih, tumarili su Germani simo tamo. Oni su pomagali graditi i rušiti državu silnoga Atila, oni su srušili zapadno rimsko carstvo, podigli mnoge moguće države, uništili ih opet i opet nove utemeljili, dok nisu u nekih zemljah po malo svoj germanski značaj izgubili i postali Romani. U Niemačkoj utemeljili su državu, koja bijaše svetsko sriedište celoga sriednjega vieka a svakovrstno pozorište novoga. Evo, tako dugo nije nijedna seoba trajala, nijedna nije tolik i tako važan prostor zauzimala i lako važne posljedice imala. Zato ćemo o njoj kao i o slavenskoj i azijatskoj obširnije govoriti. No ovdje nije moguće govoriti samo o jednoj, jer je seoba Germanah sa seobom Slavenah i Azijatah u tako uzkom savezu, da se može synkronistično poviedati. Budući da nam je seoba Germanah najprije poznata, zato ćemo po kronologičnim redu kod nje pričeti.

(Dalje će sliediti.)

Prijateljski listovi.

Zagreb. Žalibože, što moramo turati u svijet neugodnu viest i što moramo javno opominjati našu braću — mladež sedmog gimnazalnoga razreda u Zagrebu, koju dugo — još lanjske godine ovu istu u šestom razredu — zaziramo tužiti pred svetom, ali duže štititi nemožemo, te govorimo u ime rodoljuba. Mi im višeput predasmo poziv k predplati na našu „Torbicu“, te im nikada nezamjerismo, što u njih neima ni toliko rodoljuba, da bi njeki majušni dio od onoga, što na druge stvari potroše, posvetili ovom našem i njihovom podhvatu, nego im zamjeramo, što oni rodoljubje u drugih ljudi izsmjeavaju, na „poziv“ nepristojne diečarije črčkaju, — zato ih danas javno molimo, da se barma u tome uzpregnu.

— 15. studenoga pokosi nam nemila smrt Pavla Tolvajčiča, marljivoga djaka VI. gimn. razreda. Suučenicu njegovu pokazase mu svoju žalost time, da su dali štampati „Suz e“, koje je u ime razreda njeki vješt mladić iz VI. škole zaista liepo sastavio. — Lahka mu zemljica!

Na Visokom, na dušni dan. Što je to? Kakov je to dopis „Torbici“ — iz Visokoga? Gdje je to Visoko? Takovimi pitanji pozdraviti će mnogi čitatelj „Torbičin“ ovaj moj dopis; ali lagano brate, sve ide svojim redom, biti će naskoro i Tvojoj znatiželjnosti zadovoljno, samo se malo uztrpi, pa čitaj. Rekoh već: dan je dušni — dan mrtvih — dan, u koji najlahkounjniji pohađaju groblja, vrtove božje, u kojih je položeno sjeme viečnoga života i tamo grobove svojih dragih preminulih kite i razsvjetluju — dan, u koji se svaki nehotice s tugom obazire na prošastnost, a sa strahom nekim na neizvjestnu budućnost — dan napokon, kojim nastaje već drugi mjesec školske godine, pošto je prvi izčeznuo u morju nepresežne viečnosti; danas morao bih već biti u ponositom našem Zagrebu, da poput radine pčelice međ naukah za budućnost svoju sabiram; ali radi nepovoljna zdravja moradah si praznike ponješto produljiti. Liečnik mi svjetova, da će promjena zraka i oremetjenomu mojemu zdravju vrlo koristiti, stadoh dakle razmišljati, gdje bi mi najbolje godilo? Prijatli me nagovarahu, — jedan, da idem u čarobno Zagorje, drugi u daruvarske ili lipičke toplice, a tretji pače, da idem tja u kršno primorje; ajok, bračo, nepogodiste mi žilice, želja je moja davna, da vidim slavni grad Kalnik i njegovu krasnu okolicu, kojoj on njekoč strahom i trepetom bijaše, a sad ga se neboji niti mladajhno čobanče, jer leži nemočan u svom prahu i pepelu potvrđjujuć istinu rieči Gundulićeve:

„Mrsu kraljstva, mrsu gradovi
I njih plemstvo trava krije:“ —

Prilika mi se evo liepa pruža, da ga posjetim, i to tim ljepša, što imam u okolici kalničkoj rođjaka, kod kojega ću — kakono rieč — živjeti kao mali grof, upotriebiti ću ovu priliku, pa ići tamo. Tako rekoh prijateljema svojim, a što rekoh, neporekoh, i eto mene — u kalničkoj okolici.

Kada se voziš iz starodavnog Križevca napram Kalniku, nevidiš ništa osobita, jer je sva okolica prekrštena gustim grmjem i šumami, dok se nepopneš na brieg, koi se diže nad Kušterovcem. Odavdje pruža ti se krasan svevid; umiljna dolina, koju sa sjevera ograničuju vrlatne kalničke gore, a sa drugih stranah pomniji brežuljčići; u dnu doline pram istoku bieli se toranj starogodičke župne crkve sv. Petra na Orehovici; pram jugu vidiš zvonik miholjački, a nad njim, tako rekuć, gradić Brežanu, vlastništvo mladoga Slavoljuba B—ća,

koi će ovo svoje imanje za koje vrieme urediti polag najnovijih zakonah umjetnosti; jer mu je sada poradi nemarnosti prijašnjih vlasnikah u vrlo hrdjavom stanju; na podnožju briega, s koga krasan ovaj svevid motriš, stoji grad Kušterovac, nekada vlasništvo silnih gospodarah kalničkih, a sada svojina baruna Metella Ožegovića, koi ga daje popraviti, i kako sam čuo, na sám popravak potroši do 25.000. Kraj grada, koi je četirimi oblimi kulami uriešen, stoji crkvice sv. Antuna, u kojoj se može čitati napis: „Pietate Eleonora comitissae Patačić novitus erecta a. D. 1822.“ Ova Eleonora bijaše zadnji potomak slavnoga plemena Patačićah, koja je umrla god. 1834. te je valjada u ovoj crkvisi pokopana, jer se nadgrobni spomenik u njoj vidjeti može; naproti tebi pram sjeveru gleda od sivoga kamenitoga brda, koje ondješnji puk brdom sv. Kataline zove, stari grad veliki Kalnik, kao siedi izsluženi veteran na umilnu ovu dolinu, te ju brani od britkoga sjevera. Nije mi sreća poslužila, da se popnem do tih gorostasnih razvalinah; liečnik mi bo preporučí, da se čuvam svakoga povećega napora, a bome, koi hoće doći do mjesta, gdje je njekoč stajala kapelica sv. Kataline, od koje kasnije celo brdo ime dobi, mora takodjer četveronožke puzati, toga pako ja nisam smjeo, s toga niti nemogu o krasnom vidiku, koji se gledavcu sa ovoga brda pruža, niti o trovrstnih ogromnih razvalinah, što poblizje kazati; to je sve vjestijim perom nacrtao g. I. K. S. u „Leptiru“, zabavniku od god. 1859. u članku „Grad veliki Kalnik“.

Kada se spustiš niz brieg umiljuom ovom dolinicom, dodješ ponajprije u sv. Petar, selo na brežuljku, koi se zove Orahovica. Nemogu propustiti, da nezabilježim ovdje nješto romanska, što mi se vozećemu kroz sv. Petar dogodi. Kad se iz Križevca voziš, pa dodješ na brežuljak, na kom je sv. Petar, stoji ti nu lievo kraj puta kuća, koju ondješnji ljudi „Muhinim gradom“ nazivlju, valjada od vlasnika Muhe; premda baš, pravo rekuć nije grad, nego samo uglednija kuća. Na jednom prozoru ove kuće, u kojoj se takodjer nalazi mali dućančić s prodajom duhana, opazih dve krasne gospodične, jedna bijaše plavokosa, a anangjevska nješka blagost sijaje joj iz lica, i rekao bih, da je zaljubljena; modro bo joj oko bijaše suzno; druga bijaše crnokosa, u licu imadjaše nješto osobita što se opisati neda; liepu glavicu naslonila je o malenu sniežnobielu ručicu, te žuborila nekakovu pjesmicu, ako me sluh neprevari, — upravo dobro nam poznati Jenkov „Naprej!“ Nazdravim jim „dobar dan“, a one mi tako milo i ljubezno odzdrave, da toga odzdrava nikad zaboraviti neću. „Grlice Petrodolske“, kako ih ja nazvah, ostati će mi uvjek u sladkoj uspomeni! Kasnije doznah, da se takodjer njeki, po našoj domovini putujući Niemac na njih namierio, te im po gentlemanski u oči rekao, da su „schöne Lerchen aus dem lieblichen Petrus-thale“; eto kako jednake misli bijasmo ja i otaj Niemac, vidiv gorepomenute ladanjske krasotice. Čovjek bi, po vanjskom njihovom obličju sudeć, mislio, da se je tihi sjever sa žestokim jugom, — plavokosa sjeverkinja Niemica sa crnokosom jagovkinjom Taljankom ovdje sastala, ali poslje saznah, da su obe ovejane Hrvatice, plavka domaća kći, a crnka modna — Varaždinka. Sav jošte razblažen od tako ljubezna odzdrava začujem iz kuće njeki glas, na koji se obe kao plahe srne izgube u dubini sobe, bijaše valjda majčin glas, koja ih na posao zvaše. Nije li to, čitatelju mili, jednomu romanisti dovoljno gradiva za roman od najmanje dva snopiča, a što bi u njem bilo, malo ili ništa više, nego što sam ja ovimi nekolikimi crticami rekao. Takovi su u obće svi romani — prazna slama.

Naproti Orahovice je brežuljak, na kom stoji Bogačevo, dobro Šk. pl. F—, sadanjega vel. bilježnika županije križevačke, komu takodjer pripadaju same raz-

valine velikoga Kalnika. Med sv. Petrom i gornjom Riekom nalaze se u planini sela Vinarec i Vukovec, koje zato spominjem, jer je Vinarec rodno mjesto preuzviš. gosp. biskupa senjskoga baruna Mirka Ožegovića Barlabaševačkoga. Još postoji u tom selu priprosta kućica, u kojoj drevni starina prvi put bieli sviet ugleda; a u Vukovcu rodi se njegov prerano umrvši obrednik Zdravko Niemčić, o kom ću kasnije još nješta prozboriti. Gornja rieka jest župno selo po prilici jednu uru od sv. Petra na Orahovici. Ovdje je župnikom poznati govornik na zadnjem našem saboru od god. 1861. gosp. Franjo Žužel, kojegaje žarko domoljubje svemu hrvatskomu svietu dobro poznato. Čovjek bi skoro mogao reći, da se upravo nad njegovim župnim stanom, kamenito brdo, kakono pjesnici vele, vije nebu pod oblake, na kom stoje razvaline maloga Kalnika, tugujuće radi propasti njegdašnjega svoga veličanstva i mogućtva. Neugodno njeko i tužno čuvstvo mora obuzeti svakoga domorodnoga putnika, koji ovom okolicom putuje, kada vidi, kako propadè slava premile mu domovine. Pogledav tužnim okom ote shrvane dvorove slavnih naših kraljevah i banovah, sjetih se nehotice one elegije u ljetošnjem „Dragoljubu“, gdje on pjesnik srce svoje, raztuženo pogledom medvedgradskih razvalinah evo ovako izliva:

„Evo stojim izpod stana,
Zemaljska se u kóm sreća
Sjela njekoč nu i griešeća
Sila kraljah i banovah.
U kom njekoč baršun, svila

Tvrde zide odsvud krila.
Svega toga evo nesta,
A što još od zlobe priekè
Osta posred buke i smreke

To je razsap — za znak mjesta.“

U ugodnoj dolini vidi se od druma nekoliko korakah odaljen drugi grad, koga je sazidao oko polovice sedemnajstoga vieka Vladislav Orehoći, Orehovački, vlastnik grada maloga Kalnika; sada pripada ovaj liepi grad presvietloj udovi grofici Sidoniji Rubidovski Zagorskoj, rodjenoj grofici Bakačevoj. Njezin ljubezni suprug Antun Rubido, dvorski savjetnik, koji je ove godine nekako početkom mjeseca srpnja tašti ovaj sviet s boljim zamienio, sahranjen je u obiteljskoj grobnici župne crkve rečke. Na putu iz Reke u Visoko prelaziš kraj Sudovca, imanja sadanjega našega podbana Ivana pl. Zidarića Sudovačkoga, vidiš Zdenčajevo imanje Canjevo s liepim gradom i mnogo ostalib manjih imanjicah, kojih pako nije vredno spominjati.

Visoko dakle, gdje ovaj dopis pišem, jest selo, razpršeno po vinorodnih brežuljicah, samo crkva sa župnim stanom i školskom sgradom leži u umilnoj dolinici. Crkva je sagrađena u starogotičkom slogu, većom stranom iz kamena, te spada, kako se govori, u broj najstarijih crkvah naše podobro prostrane nadbiskupije; župni stan je nekakva kukavna drvvara na jedan sprat, ali zato je školska sgrada ugledna i prostrana, podignuta nastojanjem pokojnoga Vatroslava Vernaka, župnika visočkoga, vrlooga rodoljuba, revnoga dopisnika javnih naših listovah, a osobito izvrstnoga našega „Pozora“, iz kojih dopisah je svedj sijalo najvatrenije rodoljubje narodnoga našega pjesnika. Od njegovih čutljivih i liepih pjesmicah, najbolje puku omili ona: „oj hrvatske dične goričice“, kojoj je on takodjer sam napjev sastavio. Stupiv prvi put u prostrane školske sobe, obuze me tužno čuvstvo; sjetih bo se sjajne svečanosti, što se prije dvih godinah ovdje obdržavaše. Sjajna svečanost prodje, i ostade joj samo uspomena, ali prodoše takodjer tri glavne osobe ove svečanosti, nestade nam naime s ovoga svieta mladajhnoga novomisnika Zdravka Niemčića, koji bijaše uzrok ote svečanosti, župnika Vernaka, koji ju je priredio i napokon Antuna Rubida Zagorskoga, koji je novomisniku kumovao, te za čudo umrla su sva tri u kratkom vremenu

od dva mjeseca; Niemčić naime preminu dne 14 Lipnja u Senju, gdje je, kako već napomenuh bio obrednikom biskupa Mirka; žali ga ne samo onaj, koi ga poznavso, nego i ciela domovina; bijaše bo vrli rodoljub i nadepuni spisatelj. Ostavio je više spisah, koji veliku marljivost pokazuju i koji će se s vremenom moći izdati. Jedan članak pod naslovom „Smrt“ objelodanjen je već u ljetosnjem „Katoličkom listu“. Rubido umro je nekako početkom mjeseca Srpnja u Zagrebu, a župnjak Vernak dne 20. Srpnja takodjer u Zagrebu u samostanu otačah Franjevacah, kamo je došao tražiti liek svojój bolesti, pak je jadan našao si smrt. Poslednja mu želja bijaše, da mu se mrtvo tielo prenese u Visoko i kraj župne crkve sahrani. Ta mu je želja verno izpunjena; grob mu stoji osamljen kraj crkve, a pripusti crni križ kazuje svakomu putniku, tko u njem počiva. Eto čitatelji mili, što je život ljudski, ništa nego puka sjena. Nije li prava istina, što slavni naš Gundulić u svom Osmanu pjeva:

„Viekovite, i bez svrhe
Nije pod nebom kriepke stvari.“

Čudnovat činiti će se mnogomu čitatelju konac moga dopisa, ali kakov da i bude, kad je već isti dan — dan dušni ili mrtvih.

Za sada budi ovime zadovoljna, draga „Torbice“, dok ti opet neuzpišem,
Do toga mi ostaj s Bogom!

ЛѸЈИИИИ.

Д Осјек. Mila „Torbice“! Nemogu srcu odoljeti, da ti se i ja s ove strane Drave nebi izjavio, da te nebi obavjestio o stanju ovdješnje omladine. Sigurno biti će i tebi, koja sa svih naših vilinskih dvorovah donasaš, milo, takodjer kadkad štogod o osječkoj gimnaziji čuti *).

I ovdješnjoj je mladini jednom sinulo sunce, te ju toplimi svojimi traci ogrieva; učenici probudili su se iz sna tvrda, te iz petnih žilah nastoje, da budu jednom miloj domovini jaki stupovi, te s toga njoj već sada svoje mladjahne sile žrtvuju. A kako ki i inače moglo biti, kad ih sa svake strane na to plemeniti učitelji poticaju. Ponajviše duguje u tom obziru mladež gospodinu učitelju Mahniću, koji dva puta na tjedan prodaje staroslovjenski jezik. Učenici uvidiv svoju zadaču, radostno i u velikom broju hrle k njegovom predavanju. Uvažavajući što im je dobra učinio g. M., učeći ih onaj jezik, kog pradjedi naši govorahu, kojim sveta braća Ćiril i Metod učahu nauk Krstov, svu mu svoju ljubav pokloniše, te mu u svojih grudih zahvalnost goje, koja nikada iz njih izčežnuti ueće. —

Slovenec!

Naprošeni od strani g. V. Pretnera, naznanjamo Slovenec, da bode „Niz bisera jugoslavjanskoga“ dogotovljen o božiču in da tisti naročniki, ki so med tem časom morebiti premenili svoje stanovanje, naj bi blagovolili naznaniti g. Pretneru sedanji svoj stan, da pri pošiljanju bukev ne bode ovér.

*) Uviek milo i drago.

Oznanilo in prošnja.

Zeló nam hudo dé pri srcu, da moramo oznaniti svojim čitateljem, kako slabo podpirajo „Torbico“ na več stranéh. Mi se trudimo in hočemo le, da odpiramo vrata mladosti v prihodnje življenje, da jo seznanimo malo po malo s potrebnimi južnimi narečji; materialne splošne podpore nam pa tako malo prihaja, da se jako bojimo, da ne bi moralo v veselje našim nasprotnikom „Torbici“ za zmiraj odklenkati. Škoda, zares velika škoda bi bila, ako bi se pretrgale vaje tako vnetim mladenčem, kakor nam zdaj dopisujejo. Naj se torej podviza, kdorkoli le more, da pripomore našem početju, kteremu mi radovoljno vse duševne moči darujemo, da le ne preстане. Ker pa bogatinci nismo, da bi mogli škode trpeti, prali si bodemo roké, ako nam „Torbica“ — vmre. *Vredništvo.*

Listnica.

(Slov.) V drugič opominjamo in prosimo vse lanjske dolžnike, da nam dotične denarje brž ko mogoče pošljejo. — Opomniti moramo tudi še, da nikakoršne tvarine ne moremo natisniti brez pisateljevega pravega imena, ktero le pri nas ostane, ter se niti naj manje ni bati, da bi se od naše strani zvediti vtegnilo. Imamo namreč nekaj prav mičnih stvari, ktere bi rado natisnili, da vemo od kod in kaj? Prosimo torej vselej z gradivom tudi pravo ime. — Gosp. A. S.: Vasi spisi so nam po godi; prosimo večkrat kaj. — Gosp. L. v C.: Z veseljem prejeli; časoma se porabi; tudi od strani T. srčna hvala za nar... — Gosp. C. v B.: Vse milo in drago; priporočamo se tudi za naprej. — Gosp. J. L. v Lj.: Ne zamerite, da smo še le zdaj vstreči zamogli Vašej želji. — Gospodični Anici: Vaša mična pesmica nas neizrekljivo veseli. Da bi jo le vse Slovenke tako k srcu hotele vzeti, kakor ste jo Vi od srca napisala! — Gosp. Z. v Nm.: Porabilo se bode. — Gosp. Podgorjanskemu: Vse nam dopade. — Gosp. Kodrolasu: Vaš „Hudobnež“ premalo je zanimljiv za tisk; sicer pa iz Vašega dopisovanja vidimo, da ste navdušeni za narodno reč in da bodete časoma prav uren slov. pisatelj. Tako je prav, le pogum! — Gosp. G. v G.: Prejeli z veseljem in z hvaležnostjo, le škoda, da tako pozno! — Gosp. Sokoliču: Mične pesmice prepozno dospelé v roke, — tedaj prihodnjich.

(Hrv.) *Gosp. K. u T.: Od Vas se nadamo izvrstnih članakah; izpunite samo obećanje. — Gosp. B—č—: Svi Vaši spisi sviedoci su Vašeg vještoga pera; vrlo drago biti će nam zato sve, što obećajete. Dopisa nemogosmo upotrebiti, budući o toj stvari već u slovenskom govorimo. — G. L. M.: U ovaj svežčić nije bilo moguće; drugiput upotrebit ćemo sigurno.